

ARJEPLOGS
KOMMUN
ÁRJEPLUOVE KOMMUVNNA

GESTALTNINGSPROGRAM

November 2014 - LundbergDesign & MAF Arkitektkontor

VI HAR FÅTT STÖD AV
**TILLVÄXT
VERKET**

- Del 1 Inledning, beskrivning och analys
- Del 2 Belysningsprogram
- Del 3 Skyltprogram
- Del 4 Koncept och idéer

ARJEPLOGS
KOMMUN
ÁRJEPLUOVE KOMMUVNNA

Inledning, beskrivning och analys

November 2014 - LundbergDesign & MAF Arkitektkontor

5	Bakgrund och syfte
5	Övergripande mål
5	Programförutsättningar
6	Metod
7	Fortsatt arbete
7	Källförteckning
8	Beskrivning
9	Analys och förslag

INLEDNING

Bakgrund och syfte

Arjeplogs kommun har tillsammans med sex andra norrbottniska kommuner deltagit i Centeks destinationsdesignprogram "Dags att designa Norrbotten". Projektet syftade till att hitta kommunernas individuella identitet och unika förutsättningar för att göra respektive kommun mer attraktiv.

Efter kommunens deltagande i projektet väcktes frågan hur Arjeplog skulle gå vidare med gestaltningen av kommunen. En konsultgrupp anlätades med stöd från Framtidsbanken för att ta fram en förstudie för ett gestaltningsprogram. Syftet med förstudien var att få en övergripande bild av Arjeplogs styrkor och svagheter avseende den yttre miljöns utformning. Analysen ringade in och gav förståelse för problemen, satte ramverket för ett gestaltningsprogram samt resulterade i ett antal utvalda platser med åtgärdsförslag.

Under 2013-2015 deltar Arjeplogs kommun som en av åtta piloter i Tillväxtverkets program Samhällsplanering för näringslivets utveckling. Arbetet handlar bland annat om att ta fram smarta planeringsunderlag för attraktivitet, utveckling och tillväxt. En målsättning är en antagen Lokal utvecklingsstrategi och översiktsplan med kopplade riktlinjer för gestaltning. Inom ramen för projektet har därför förstudiens förslag kunnat fördjupas ytterligare i gestaltningsprogrammet.

Syftet med gestaltningsprogrammet är att skapa gynnsamma förutsättningar för en positiv samhällsutveckling genom att vara ett hjälpmedel för styrning av den yttre miljöns utformning. Det ska fungera som inspiration och vägledning samt utgöra ett ramverk för olika aktiviteter och delmoment så som skyltning, belysning etc.

Den primära målgruppen är de kommunala förvaltningarna och Arjeplogs företagare. Samtidigt är det viktigt att kommuninvånarna känner sig delaktiga i utformandet av gestaltningsprogrammet och åtgärder som rör den yttre miljön. På så sätt ökar trivselen och stoltheten för den kommun vi lever och verkar i.

Övergripande mål

Avsikten är att delar av gestaltningsprogrammet ska genomföras under projekttiden, medan andra delar kommer att realiserats efter projekttidens utgång.

Intentionen är att realiseringen av programmet ska medföra en avsevärt förbättrad yttre miljö i många avseenden, ett trivsammare samhälle där människor trivs och utvecklas. Detta ska i sin tur medverka till att stärka Arjeplog kommuns attraktionskraft och konkurrensförmåga i syfte att locka fler invånare, etableringar och besökare.

Gestaltningsprogrammet för Arjeplogs kommun ska vara ett verktyg för att uppnå följande mål:

- Arjeplog kommuns unika värden ska förstärkas och tydliggöras.
- Kommunens attraktivitet och tillgänglighet ska öka.
- Antalet besökare, nya invånare och företagsetableringar i kommunen ska öka.
- Besökare och invånare ska uppleva en tydlig och enhetlig bild av kommunen och dess tätorter.
- Arjeplogs entréer ska vara välkomnande och intresseväckande.
- Besökaren i Arjeplogs kommun och dess tätorter får en unik och storslagen upplevelse. Besökare blir nyfikna, vill veta mer och vill gärna komma tillbaka.
- Besöksmål - gamla och nya - ges en attraktiv utformning med god tillgänglighet för alla.

Gestaltningsprogrammet ska följas upp och utvärderas för att kunna visa på resultat och måluppfyllelse.

Programförutsättningar

Gestaltningsprogrammets status

Gestaltningsprogrammet har ingen rättslig verkan och utgör därför inte ett tvingande beslutsunderlag. Dess innehåll ska ses som vägledning och inspiration för kommunala förvaltningar, privata aktörer samt vid politiska inriktningsbeslut. Programmet ska ha en tydlig koppling till översiktsplanen och användas praktiskt i kommunens dagliga arbete som ett stöd- och styrdokument för planprogram, detaljplaner, projektering, bygglovshantering, byggande, m.m. För att säkerställa gestaltningsprogrammets aktualitet över tid ska det revideras fortlöpande.

Ställningstagande

Här följer en sammanfattning av de dokument och tidigare ställningstaganden som analyserats.

Översiktsplan

Arjeplogs översiktsplan samt Fördjupad översiktsplan för Arjeplogs tätort, antagna 2002.

Ett av de viktigaste kommunala målen är att vända den negativa befolkningsutvecklingen och att öka kommunens attraktionskraft. En ökad attraktionskraft leder i sin tur till fler besökare, boende, företagsetableringar och ökade investeringar. Den fördjupade översiktsplanen uttrycker vikten av ett utseendemässigt tilltalande och inbjudande centrum. Gestaltningsprogrammet syftar till att förbättra den yttre miljön vilket följer översiktsplanens intentioner.

Regional utvecklingsstrategi 2020 (RUS)

Syftet med ett regionalt utvecklingsprogram/strategi är att varje region ska använda och dra nytta av sina unika förutsättningar. Målet är att få ett bättre samspel mellan olika sektorer och i samhället och få fram gemensamma visioner, mål och handlingsplaner på lokal och regional nivå inom olika planeringsområden.

Samverkan och prioriteringar för länet har tagits fram i den regionala utvecklingsstrategin, som utgör ram för det lokala utvecklingsarbetet i Arjeplog. Ny "Lokal utvecklingsstrategi och översiktsplan" för Arjeplog är under framtagande och beräknas färdigställas under 2015. Ett prioriterat område i utvecklingsstrategin är "Livsmiljöer - Attraktiva Arjeplog".

Metod

Syftet med vidareutveckling av livsmiljön i Arjeplog är att få fler investeringar och etableringar i kommunen, samt att kommunen ska vara ett attraktivt besöksmål. Utarbetning och implementering av ett gestaltningsprogram ligger således helt i linje med det regionala utvecklingsprogrammet för Norrbotten.

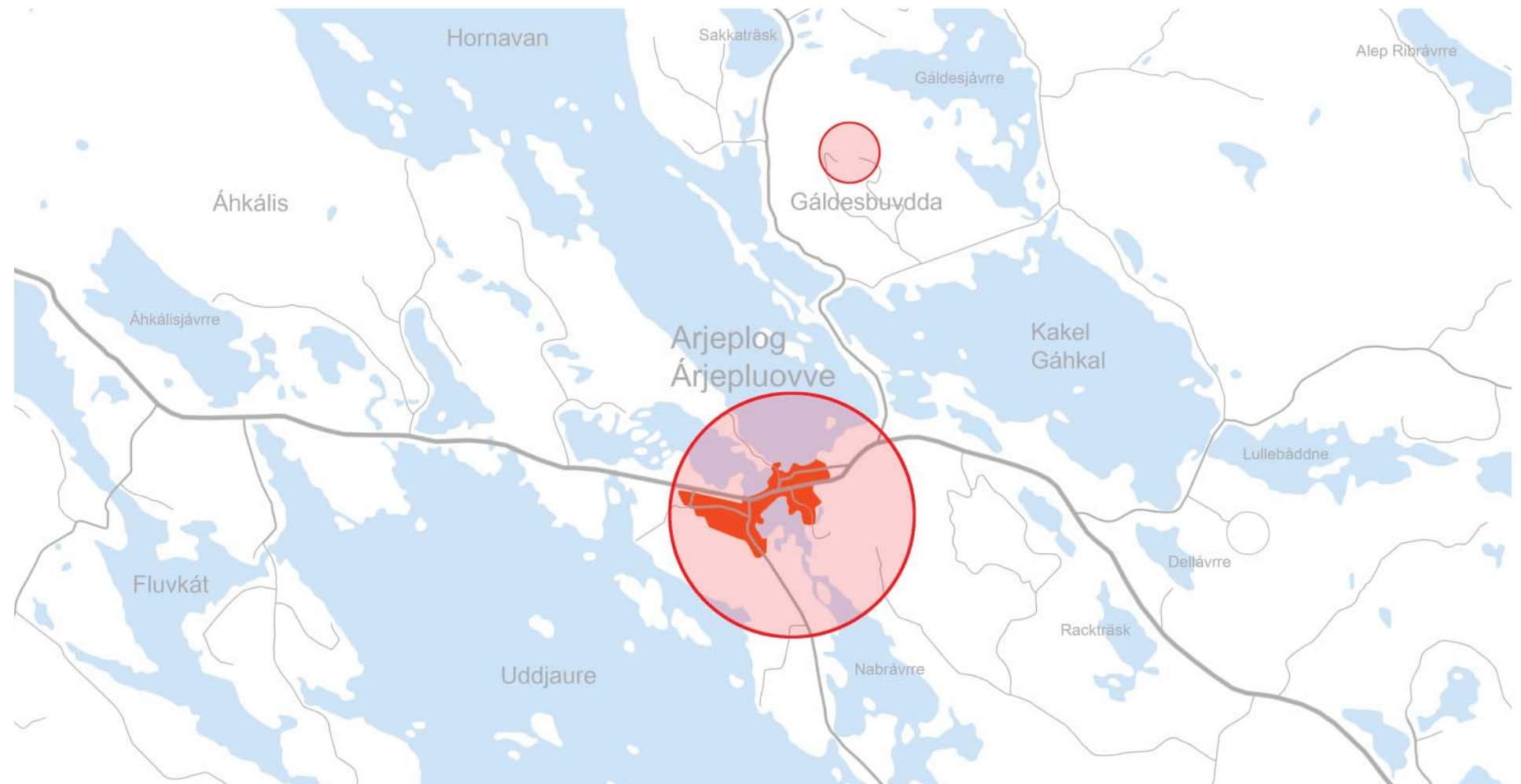
Arbetsätt

Arbetet med gestaltningsprogrammet har utförts i flera olika steg i en så kallad cyklisk arbetsprocess - en process som inte är linjär utan som sker i flera varv. Ett antal planeringsvarv har upprepats med ökad precision. I det första steget gjordes en genomlysning av vad Arjeplog som kommun står för. Syftet var att ge en bakgrund och förklaring till de val och ställningstaganden som senare har gjorts i efterföljande steg.

Processen inleddes med förstudiearbetet. Först gjordes platsbesök och sedan hölls arbetsmöten, s.k workshops, med kommunen, konsultgruppen, näringslivet, turistnäringen och invånarna. Därefter analyserades läget i Arjeplog, vilka problem och svagheter som behöver avhjälpas samt vilka styrkor och möjligheter som bättre kan tas tillvara.

Geografisk avgränsning

Gestaltningsprogrammet avgränsas till att behandla Arjeplog tätort samt Galtispuoda. Genom att stärka tätortens identitet och värden väntas positiva effekter i hela kommunen.

Gestaltningsprogrammet behandlar Arjeplog tätort och Galtispuoda

Utvärdering och uppföljning

Gestaltningssprogrammet är ett levande dokument som behöver revideras fortlöpande för att inte bli inaktuellt. Behovet av löpande revidering är störst när det gäller belysningprogrammets förslag på armaturer, utbyte av skyltpark, m.m.

Prioritering

Det är kommunens ansvar att besluta om prioriteringar och investeringar av olika åtgärder. De koncept och idéer som redovisas i del 4 är förslag som kan användas på olika platser och orter i kommunen.

Varje idé eller förslag kan bli ett projekt som behöver ett politiskt beslut för att kunna påbörjas och genomföras (beslut om prioriteringar, investeringar, o s v).

Översiktsplan för Arjeplogs kommun, antagen 2002-10-14

Fördjupning av översiktsplan för Arjeplogs kommun avseende Arjeplogs tätort, antagen 2002-10-14

Centek "Dags att designa Norrbotten", <http://www.centek.se/sv/verksamhetsomraden/design-innovation/program/destination-dags-att-designa-norrbotten/>

Regionalt utvecklingsprogram (RUP) för hållbar framtid i Norrbotten, Länsstyrelsen Norrbotten m.fl. 2007

Arjeplog kommuns hemsida, <http://www.arjeplog.se/>

Norrbottens kulturmiljöprogram 2010-2020 - Arjeplog, Länsstyrelsen Norrbotten, 2010.

BESKRIVNING

Bakgrundsbeskrivning Arjeplog

Historisk bakgrund

För att kunna formulera Arjeplogs identitet och karaktär krävs en historisk tillbakablick och studier av samhällets utveckling i stort, klimat, näringsliv, industri, etc.

Allt sedan den senaste istidens avsmältning har samernas förfäder levt i dessa marker. En mångfald och variation präglar det kulturarv som avtecknar sig i det varierande landskapet, från inlandets skogar och sjöar till fjällvärlden. Överallt finns mer eller mindre tydliga spår efter människorna som levt här under årtusendena före oss. Cirka 300 boplatser från stenåldern och över 650 fångstgropar har påträffats i Arjeplog.

Jakt och fiske har varit de näringar som människorna levt av under större delen av förhistorisk tid. Under perioden järnålder - medeltid blev handeln allt viktigare och renskötseln uppkom. Fångstnäringarna fortsatte att spela en viktig roll och det har varit vanligt att man försörjt sig genom att kombinera flera näringar. Samerna har jagat, fiskat, handlat och drivit jordbruk vid sidan av renskötseln. Vilket näringsfång som dominerat har varierat över tid och mellan olika områden. Än idag har jakten och fisket en stor betydelse för livskvaliteten för många människor som lever här, men också som bas för turismen.

Rent historiskt är Arjeplog kanske mest känd för sin vackra natur som varierar från fjäll- till skogslandskap och så självklart, de 8 727 sjöarna. En av dem, Hornavan, är Sveriges djupaste sjö med sina 221 meter.

Silver har också varit en historiskt viktig ingrediens. Silvervägen (som fått sitt namn av den silvergruva som på 1600-talet fanns vid norska gränsen) passerar genom Arjeplog och Silvermuseet är efter naturen den största turistattraktionen. Den samiska kulturen är också en av hörnstenarna och en stor samling av samiskt silver kan idag beskådas på Silvermuseet.

Ortnamnen, bebyggelsen och landskapets nyttjande berättar om både samisk och svensk kultur.

Arjeplogs socken bildades 24 september 1640. Året därpå uppfördes den första kyrkan i socknen, vid sjön Sällas strand. Den gamla kyrkan ersattes av dagens kyrka år 1760. När 1862 års kommunreform genomfördes i Lappland 1874 överfördes ansvaret för de kyrkliga frågorna till Arjeplogs församling och för de

borgerliga frågorna till Arjeplogs landskommun. Landskommunen ombildades 1971 till Arjeplogs kommun.

Namnet Arjeplog är en försvenskning av Árjepluoovve. Efterleden är pluoovve, 'blöt myr'. Förleden kan antingen vara árjee, 'behov (som skall tillgodoses)' då med tolkningen 'myren där man samlades för att betala skatt' eller hárijje, 'ås'.

Arjeplog är en av landets befolkningsmässigt minsta kommuner, men till ytan lika stor som Blekinge och Skåne tillsammans. Befolkningen var som störst under 1960-talet. Sedan år 1968 har folkmängden i Arjeplogs kommun minskat med 32 procent, från 4681 personer år 1968 till 2980 personer år 2013.

Utveckling & Näringsliv

Tätorten har genomgått en genomgripande förändring av bebyggelsestrukturen genom tillkomsten av förvaltningshuset Tingsbacka som invigdes 1992. De flesta offentliga myndigheter och förvaltningar är samlade på platsen.

Silvermuseet som invigdes 1965 har tillbyggts i två omgångar med utställnings- och arbetslokaler och är nu ett ledande museum även i europeiskt perspektiv.

Arjeplog har fått en behövlig ansiktslyftning och en modernisering av infrastrukturen.

Under de senaste decennierna har en kraftig expansion inom biltestverksamheten medfört stora investeringar i landbanor, kontor och garage. Sedan biltestverksamhetens blygsamma start i Arjeplog under tidigt 1970-tal har verksamheten expanderat mycket snabbt. Under vinterhalvåret är Arjeplog världens ledande centrum för fordons- och komponenttester. Ca 4 500 personer från Europas och Asiens fordons- och komponenttillverkare testar sina produkter i stabil vinterkyla på de frusna sjöarna. Här möts många nationaliteter i en ständig strävan att utveckla framtidens fordon.

Tillväxtområden inom näringslivet är Tester i kallt klimat och turism, såväl sommar som vinter. Kommunen bedömer också att distansoberoende tjänstesektorn och framtida mineralutvinning kan ha en gynnsam utveckling i framtiden. Utvecklingspotential finns även inom rennäringen, dels inom den småskaliga förädlingen, men kanske främst i samverkan med besöksnäring.

Gestaltningstraditioner

Tätorten har formats utifrån en rutnätsstruktur och bebyggelsen består huvudsakligen av låga enfamiljshus i villakvarteren samt mer blandad bebyggelse med verksamheter, enfamiljshus och flerfamiljshus i de centrala delarna. Byggnaderna utgörs till stor del av trähus med en till två våningar.

Foto: MAF Arkitektkontor

ANALYS

Analys och förslag

Analysen av Arjeplogs tätort och Galtispuoda inleddes med platsbesök för att studera platsernas förutsättningar och möjligheter. Efter platsbesöken ordnades workshops med kommunen, konsultgruppen, näringslivet, turistnäringen och invånarna med målsättning att lyfta fram vad Arjeplog som kommun står för. Att hitta kommunens unika värden och kännetecken, samt hur dessa kan förstärkas och tydliggöras. Syftet var att ge en bakgrund och förklaring till de val och ställningstaganden som senare har gjorts i efterföljande steg. Resultatet blev följande;

Arjeplogs kännetecken är:

- Driftigheten
- Samiska kulturen
- Tekniken
- Naturen

Ledord till gestaltningen är:

- Samiska kulturen
- Fjällnära skärgården
- Bilttestverksamheten

Ett antal platser lyftes fram som viktiga att förbättra gestaltningsmässigt. I detta kapitel presenteras platserna med nulägesbeskrivning och åtgärdsförslag. I del 4 "Koncept och idéer" ges ett utförligare förslag på gestaltning av platserna.

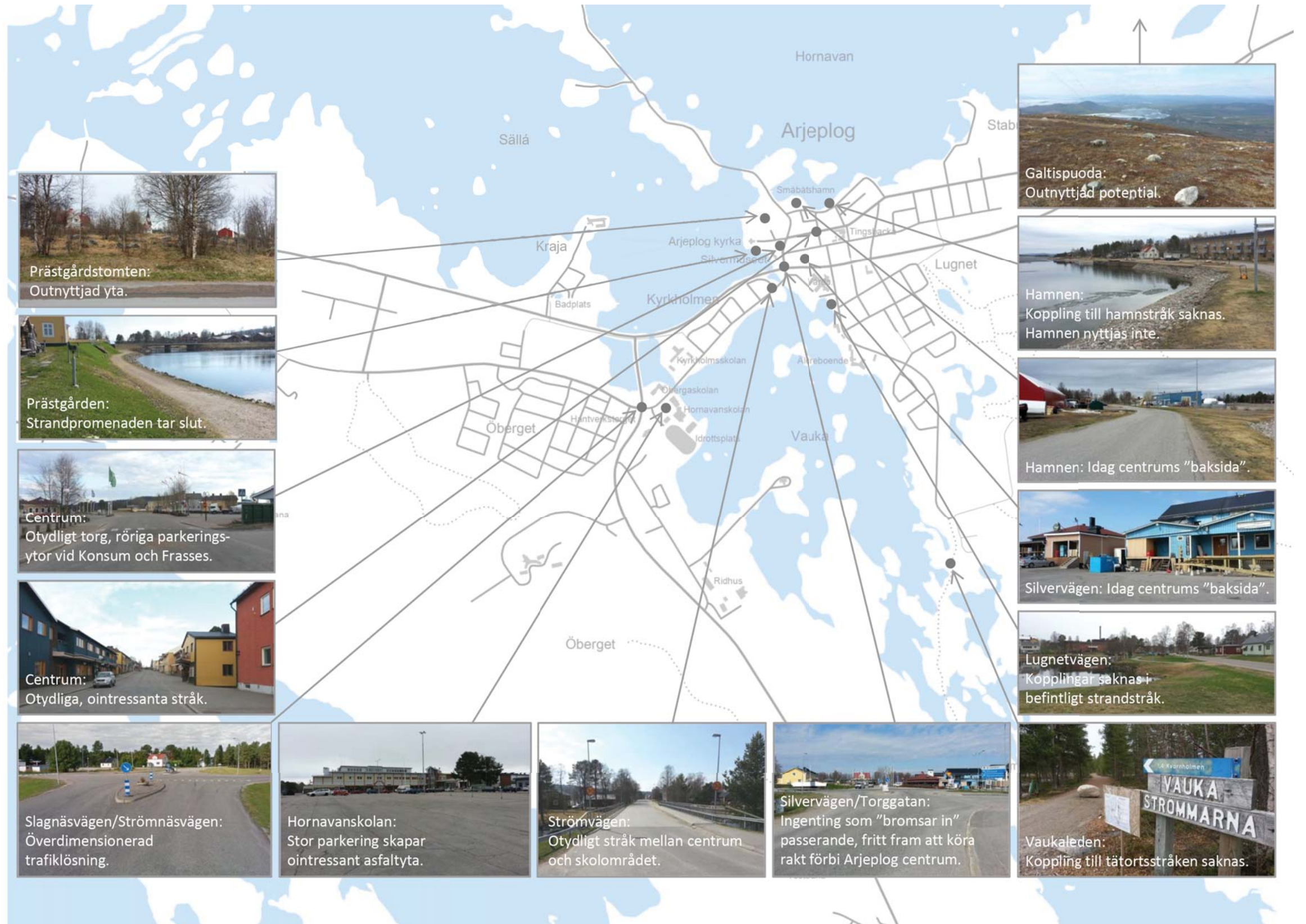
Foto: Clifford Shirley

Foto överst: Arjeplogs kommun, fotograf okänd.
Foto: mitten och höger: LiLAB

Nulägesbeskrivning

Platserna som lyftes fram är markerade på kartan och nuläget beskrivs kortfattat i bildtexten.

Åtgärdsförslag

Arbetsgruppen tog med sig intryck och synpunkter som framkom under platsbesök och workshops för att arbeta fram åtgärdsförslag. Här preciseras vad som kan göras för att avhjälpa de utpekade platsernas svagheter och bättre ta tillvara outnyttjade resurser.

Nyttja outnyttjade platser

Ta tillvara förbisedd potential för att skapa nya målpunkter.

Skapa sammanhängande stråk

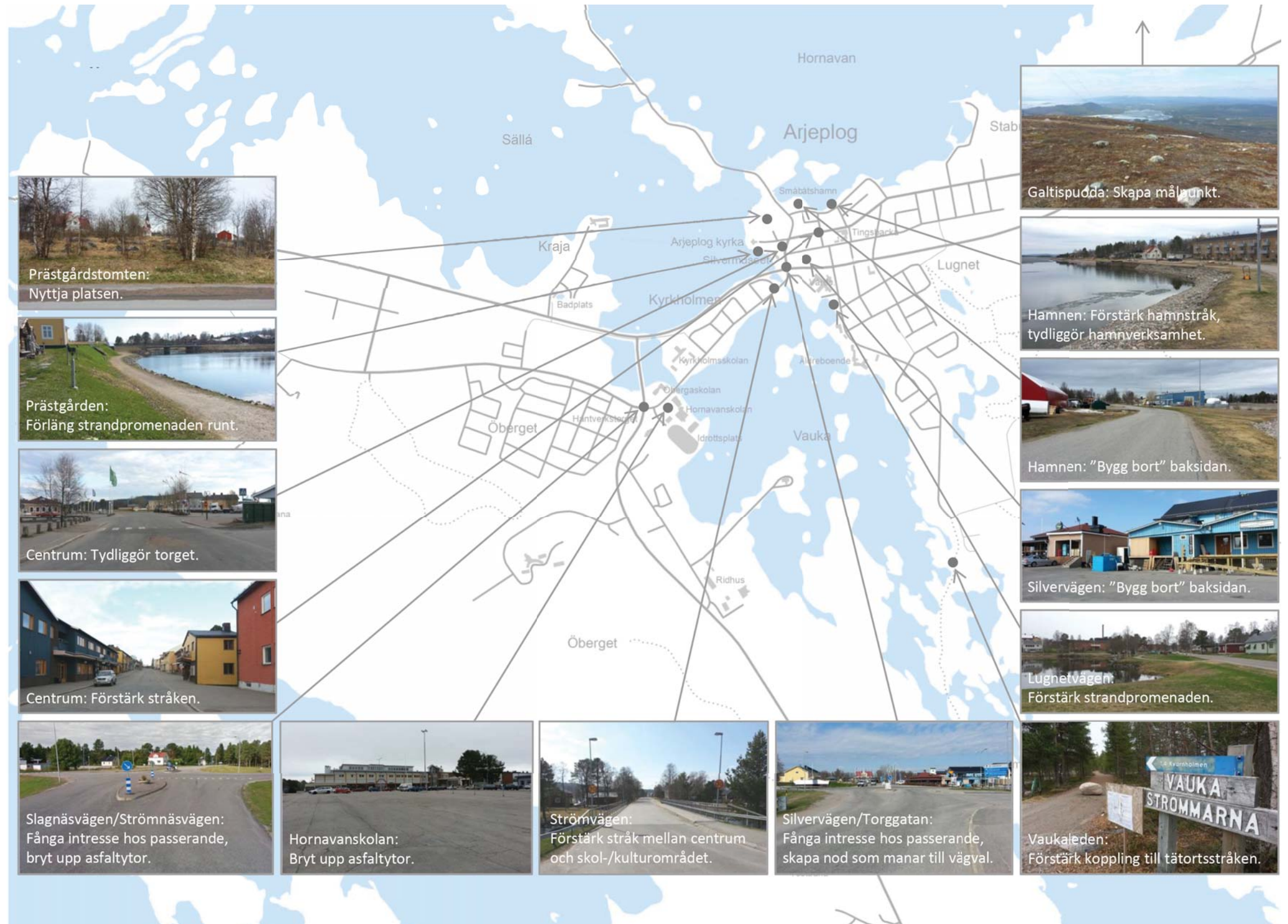
Förstärk befintliga stråk med hjälp av konsekvent belysning och skyltning.

Komplettera befintliga stråk där glapp finns.

Tydliggör platser

Bryt upp stora asfaltytor med t.ex. vegetation eller installationer.

"Bygg bort" baksidor, antingen genom tillkommande bebyggelse eller genom att införa element som fångar intresset och drar uppmärksamheten från röriga eller tråkiga platser.

Prästgårdstomten:
Nyttja platsen.

Prästgården:
Förläng strandpromenaden runt.

Centrum: Tydliggör torget.

Centrum: Förstärk stråken.

Slagnäsvägen/Strömnäsvägen:
Fånga intresse hos passerande,
bryt upp asfaltytor.

Hornavanskolan:
Bryt upp asfaltytor.

Strömvägen:
Förstärk stråk mellan centrum
och skol-/kulturområdet.

Silvervägen/Torggatan:
Fånga intresse hos passerande,
skapa nod som manar till vägval.

Galtispudda: Skapa målpunkt.

Hamnen: Förstärk hamnstråk,
tydliggör hamnverksamhet.

Hamnen: "Bygg bort" baksidan.

Silvervägen: "Bygg bort" baksidan.

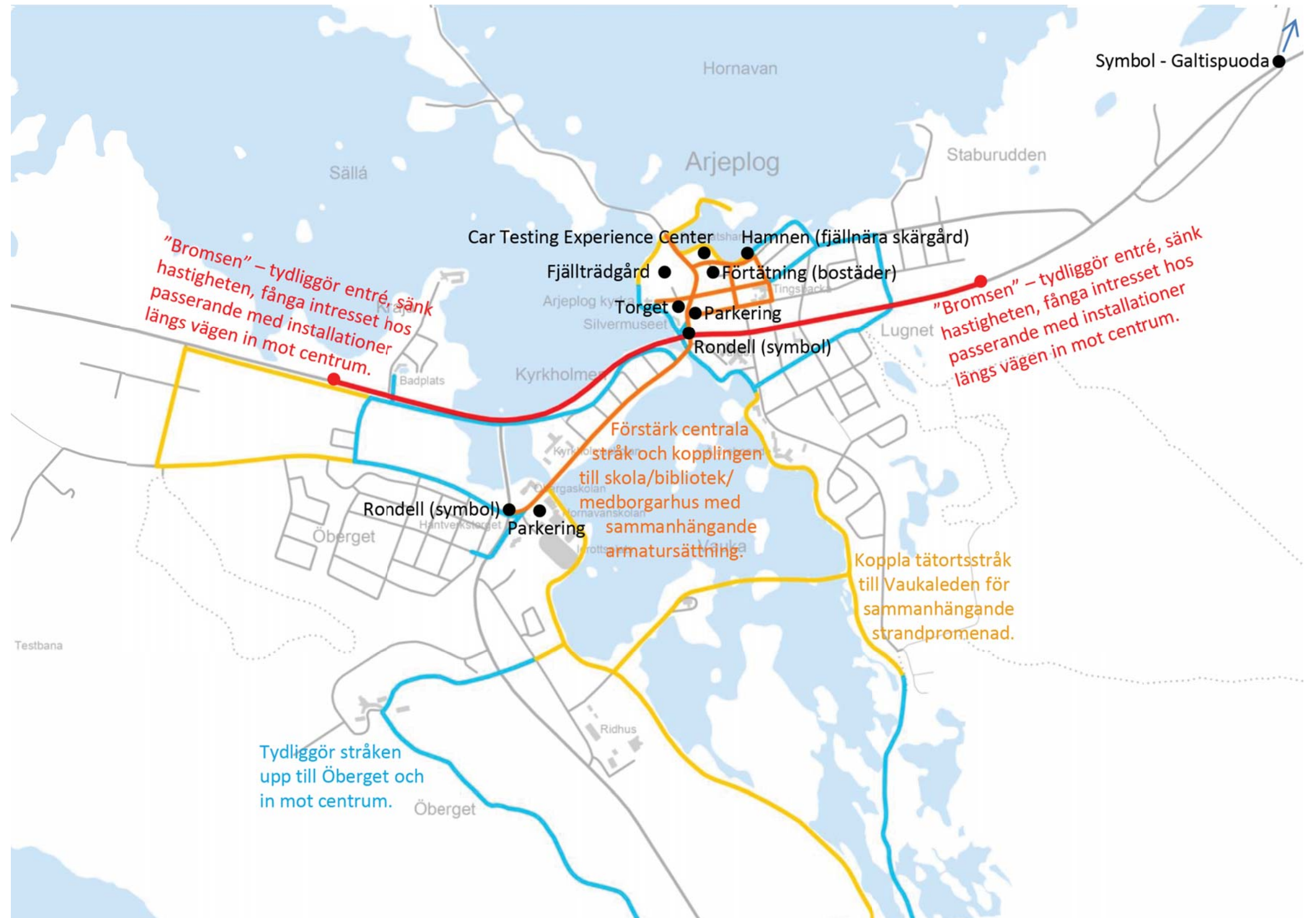
Lugnetvägen:
Förstärk strandpromenaden.

Vaukaleden:
Förstärk koppling till tätortsstråken.

Analyskartan redovisar översiktligt vilka platser som behöver bearbetas på olika sätt samt vad som lämpar sig på platsen.

Här redovisas även vilka nya stråk som behöver skapas och vilka befintliga stråk som måste förstärkas.

De nya och förstärkta stråken skapar kopplingar mellan de olika befintliga och nya målpunkterna i Arjeplog centrum.

Analyskartan visar en mer detaljerad vy över Arjeplogs centrala delar.

ARJEPLOGS
KOMMUN
ÁRJEPLUOVE KOMMUVNNA

Belysningsprogram

November 2014 - LundbergDesign & MAF Arkitektkontor

16	Ansats belysningsmanual	26	Att tänka på: Energi och hållbarhet
17	Nuläge och mål	27	Belysningsprinciper Arjeplogs kommun
18	Ögat	28	Belysning butiksgata
19	Människan och ljuset	36	Belysning bostadsgata
20	Generella ljus tekniska begrepp	40	Belysning gångstig
21	Att tänka på	47	Belysning park
22	Att tänka på: Attraktivitet och atmosfär	48	Fasadbelysning
23	Att tänka på: Årstider och tid på dygnet	50	Belysning Öppna platser
24	Att tänka på: Trygghet och säkerhet	51	Armaturförslag
25	Att tänka på: Vägledning		

Ansats belysningsmanual

Belysning är en viktig del av ortens utformning och berör många. Ortens atmosfär påverkas av ljuset och är en angelägenhet för kommunen och dess invånare men också för affärsidkare och fastighetsägare som med sin närvaro också utgör en stor del av ortens karaktär.

Belysningsmanualens syfte är att fungera som stöd i arbetet med kommunens belysning, samt att förmedla det mest grundläggande inom belysningsteknik. Detta för att förstärka destinationens attraktivitet, energieffektivitet samt tillgänglighet och trygghet

Belysningsmanualen för Arjeplogs kommun har tagits fram under 2014 i samarbete mellan LundbergDesign och MAF Arkitektkontor.

Foto: Arjeplogs kommun

Nuläge och mål

Nuläge

Arjeplog är en stor, kulturrik kommun med fantastisk natur. Hela kommunen har mycket att erbjuda vilket inte alltid framhävs. Hur kan besökande och boende guidas till det kommunen har att erbjuda med hjälp av ljus? Hur kan gator och torg göras trivsamma? Hur ska gångstråken belysas?

Mål

En utmaning för Arjeplogs kommun är skapa en positiv befolkningsutveckling. En attraktiv kommun med ökad dragningskraft leder till fler besökare, boende, företagsetableringar och investeringar.

Växlingarna mellan årstiderna är viktigt att ha i åtanke när ljussättningen planeras. Tätorten ska vara föränderlig och intressant året runt.

Det man bör eftersträva är att framhäva kommunens karaktär och skapa en helhetsbild i tätorterna där gatu- och parkrum är överblickbara, trygga och vackra. Det är också viktigt att lyfta fram detaljer och det unika i en tätort, men då som variationer på ett grundtema för hela kommunen.

Målsättningen är att skapa en vackrare och mer lättorienterad kommun där belysningen ska ge en känsla av helhet och balans i området.

Foto: Arjeplogs kommun

Ögat

Ögat har två olika typer av seende: Omgivningsseende som ger en helhetsbild av miljön samt detaljseendet som kompletterar med detaljer. Människans öga har en förmåga att anpassa sig både till ljus och mörker. I offentlig miljö är det viktigt att tänka på övergångarna mellan ljus och mörker, eftersom det tar tid för ögat att anpassa sig. I tex tunnlar är det viktigt att de är belysta även dagtid för att undvika känslan av totalt mörker inne i tunneln. Om tunneln är för mörk innebär detta att man blir bländad när man kommer ut i ljuset.

Bländning

Bländning som försämrar synförmågan, kan vara direkt, från reflexer eller från för starka ljuskontraster. Bländas man uppfattar man resten av omgivning mörkare än den egentligen är, på grund av att ögat anpassar sig till den ljusaste punkten i sin omgivning. Känsligheten för bländning ökar med åldern och för synskadade är bländning ett stort problem. I tårtortsmiljö är det viktigt att använda sig av avbländande armaturer för att undvika bländning.

Ljusnivå och ljusfärg

Ljusnivån innebär hur mörk eller ljus en plats upplevs. Ljusnivån upplevs i relation till sin omgivning. Har ett område en mildare belysning anpassar sig ögat vid det och ser bra även fast belysningen inte är stark.

Ljusfärgen är den färg som ögat uppfattar att omvigningen har beroende på belysning. Även när det gäller ljusfärgen anpassar sig ögat till den plats där man befinner sig.

Att saker, till exempel en byggnad, ser ut att ha en viss färg beror på att den enbart reflekterar vissa våglängder av ljuset. Byggnadens egentliga färg "gäller" bara vid vitt ljus. En byggnad som belyses med enbart med rött ljus ser röd ut även om dess egentliga färg är brun.

Foto: Karin Nybacka

Människan och ljuset

Ljus definieras som en elektromagnetisk strålning inom en våglängd som våra ögon är känsliga för. Men förutom att ljus är en förutsättning för att vi ska uppfatta vår omgivning ger den oss också känslomässiga upplevelser. Vi upplever varje dag ljus på olika sätt - det kalla ljuset som snön reflekterar, ljuset på en tandläkarmottagning eller det varma skenet från en brasa. Hur vi tolkar olika ljusupplevelser beror på våra tidigare erfarenheter. Genom att använda ljuset på olika sätt kan vi påverka rumsgestaltningen både fysiskt och emotionellt. Man kan med ljuset också skapa spänning och variation. En plats kan upplevas olika på dagen och på natten. I allmänhet upplevs monotoma ljusmiljöer som negativa och vi behöver variation för att trivas.

Ljus och skugga

Kontrasten mellan ljus och skugga är avgörande för människans rumsuppfattning och perspektivseende. När en plats badar i ljus blir miljön platt och svårare att avståndsbedöma. Föremål som belyses på avstånd underlättar orienteringen. I en park kan det vara bra att t ex belysa utvalda träd så man lättare kan göra en avståndsbedömning.

Omväxling

Dagtid ger soljuset skuggor som gör det lätt att uppfatta form och riktning. På natten har det artificiella ljuset samma uppgift. Ofta gäller det att undvika för mycket ljus - mörker måste finnas för att vi ska få positiva ljuseffekter som t ex reliefer, släpljus och skuggor. Miljön blir mer mångfasetterad av kontraster men övergångarna bör vara nyanserade för att undvika bländning.

Skala

För att känna oss hemma, behöver vi känna att vår miljö är utformad utifrån våra behov. En gata med lågskalig bebyggelse, behöver belysas på låg nivå för att ge samma känsla på natten. Överensstämmer ljussättningen med mänskliga proportioner, upplevs den ofta som harmonisk.

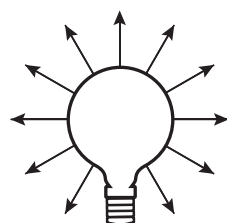

Ljus och skugga gör det lätt att uppfatta form och perspektiv. Foto: Marie Savard

Generella ljus tekniska begrepp

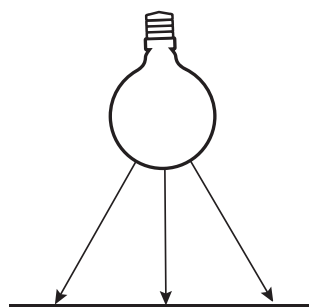
Ljusflöde (Lumen, lm)

Mängden ljus en ljuskälla sänder ut i alla riktningar.

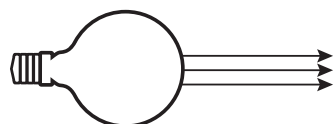
Belysningsstyrka Lux (lm/kvm)

Mängden ljus som faller på en yta. Tex Molnig natt 0,0001 Lux, Direkt solljus 30 -130 000 Lux, molning sommardag ca 30- 40 000, Kontor 300-500 Lux.

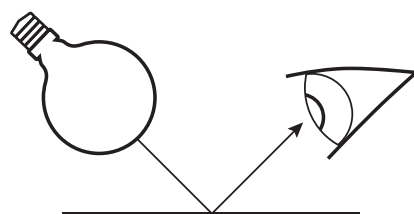
Ljusstyrka (Candela, cd)

Ljusstrålningens intensitet från en ljuskälla i en bestämd riktning. Hos reflektorlampor anges ljusstyrka istället för ljusflöde.

Luminans (cd/m2)

Det ljus som reflekteras från en belyst yta. Luminansen är beroende av lampans ljusstyrka och ytmaterialets reflektans.

Färgtemperatur (Kelvin, K)

Mått på värmen av det ljus en lampa avger. Ju högre färgtemperatur desto kallare, blåaktigare blir ljuset. Tex dagsljus = 5000 K och glödlampor ca 2700 K

Färgåtergivning (Ra-index)

Mått på hur bra en ljuskälla återger färgerna i omgivningen. För ljuskällor anses ett värde över 80 Ra vara bra.

Effekt (watt, W)

Mått på hur mycket energi en ljuskälla använder och hur starkt den lyser.

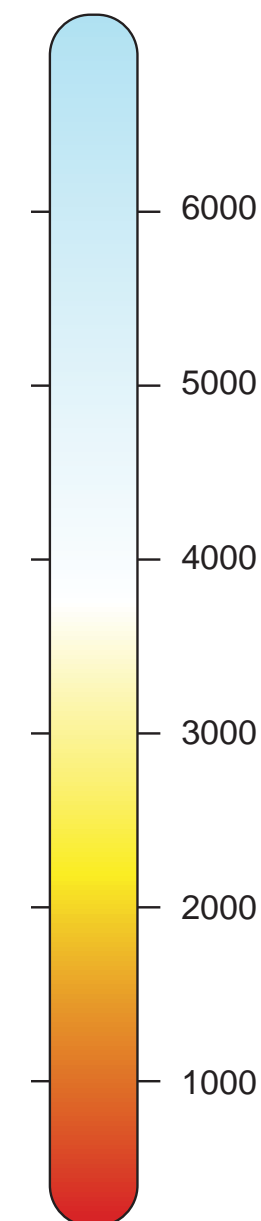
Ljusutbyte (lm/W)

Hur mycket ljus en ljuskälla ger per förbrukad Watt.

Hur man läser beteckningar

Ljuskällor skrivs färgåtergivning och färgtemperatur med ett tresiffrigt nummer, tex 840. Här står "8" för Ra-index 80 och "40" för att färgtemperaturen är 4000 Kelvin.

Kelvin

Att tänka på

När man gör en belysningsplanering i Arjeplogs kommun finns det några viktiga ledord som man bör ha i åtanke.

Attraktivitet och atmosfär

"För att skapa en trivsam atmosfär och en attraktiv miljö bör man utgå ifrån människans upplevelse. Vad vill vi visa? Vilken känsla vill vi skapa?"

Årstider och tid på dygnet

"I och med att en stor del av året är mörk och snörik i Arjeplogs kommun, är det viktigt att anpassa belysningen utifrån det."

Trygghet och säkerhet

"Säkerhet handlar till stor del om samspelet mellan olika trafikant-ter och att man kan se varandra."

Vägledning

"Kommunens belysning i samverkan med vägvisningsskyltar ska göra Arjeplog mer lättorienterad samt stödja vägledning för alla typer av trafik."

Energi och hållbarhet

"Man ska se över den miljöpåverkan belysningssystemet har under hela livslängden, från tillverkningen till driften, underhållet och sluthanteringsfasen."

Foto: iGuzzini

Att tänka på: Attraktivitet och atmosfär

För att skapa en trivsamt atmosfär och en attraktiv miljö bör man utgå ifrån människans upplevelse. Vad vill vi visa? Vilken känsla vill vi skapa? Hur ska entréer ljussättas för att kännas välkomnade? Arjeplogs kommuns olika områden bör få en ljusgestaltning utifrån sin särart. Valet av belysning bör i sitt utförande passa med aktuell miljö och arkitektur samtidigt som ljuset ska samspela med sin miljö i fråga om ljusnivå, färgtemperatur och färgåtergivning.

Varmt eller kallt ljus är av stor betydelse för att skapa olika känslöstämningar. Varmt ljus uppfattas ofta inbjudande, medan kallt ljus uppfattas mer tekniskt och hårt. I den kalla delen av världen används mest varmt ljus medan i sydliga delar används oftare kallt ljus. Att ha i åtanke är dock vad som känns naturligt och passar i respektive miljö. Kallt ljus mot snö kan uppfattas mer naturligt och gör snön vitare, än varmt ljus som gör snön gul.

Foto: Karin Nybacka

Att tänka på: Årstider/Tid på dygnet

För att skapa en levande kommun som gör den föränderlig och intressant kan man variera ljuset beroende på årstid och tid på dygnet - inte bara för att spara energi, utan även upplevelsemässigt. I och med att en stor del av året är mörk och snörik i Arjeplogs kommun, är det viktigt att anpassa belysningen utifrån det. Snön är en bra reflektor, vilket ger ljusa miljöer om ljuset riktas rätt.

Man bör arbeta medvetet med ljusets färgtemperatur och färgat ljus i kombination med snö. Ett träd som belyses med en färgtemperatur som framhäver det gröna bladverket, eller hösten röda löv blir inte lika fördelaktigt när trädet är snötäckt. Här skulle man kunna använda sig av belysning som ändras utifrån årstid. Detta är enkelt att uppnå med LED-belysning. LED ett bra val för ljussättning i kalla miljöer, eftersom ljuseffekten blir ännu bättre i kyla.

Under sommarmånaderna när det saknas snö är belysning näst intill onödig, eftersom kvällarna är ljusa. Markbelysning bör användas sparsamt eller inte alls, eftersom den kan begravas under snö, när vintern kommer. Det är viktigt att få upp ljuskällorna ett par meter över marknivå för att undvika att de blir snötäckta under vintern.

Foto: Arjeplogs kommun

Att tänka på: Trygghet och säkerhet

Genom god ljussättning kan man göra en plats överblickbar. Den upplevs då som tryggare. Att lätt hitta dit man ska med hjälp av tydliga och lättillgängliga stråk och landmärken ger en övergripande bild av området.

Säkerhet handlar till stor del om samspelet mellan olika trafikantter och att man kan se varandra. Men också att ljuset är anpassat så att man ser var man går, cyklar eller kör. För biltrafik gäller "tillräcklig belysning" medan gångtrafikanter kräver "god belysning" för att känslan av trygghet ska vara tillfredställd.

Man har möjlighet att påverka tätortens rörelsemönster med hjälp av belysning. Man kan till exempel välja att belysa en viss gångväg och låta andra vägar med samma mål vara mörkare. Det kan styra människor att välja den upplysta vägen vilket ökar trygghetskänslan där. Biltrafiken kan man också påverka med hjälp av ljussättning. Högt placerade ljuspunkter signalerar att en högre hastighet är tillåten medan en väg med lägre placerade ljuspunkter signalerar att hastigheten bör sänkas.

Foto: Emelie Lundqvist

Foto: iGuzzini

Att tänka på: Vägledning

Kommunens belysning i samverkan med vägvisningsskyltar ska göra Arjeplog mer lättorienterad samt stödja vägledning för alla typer av trafik.

Orienteringen kan underlättas genom att belysa stråk, fasader och landmärken så som vackra byggander och höga träd. Det skapar ett gatunät med olika ljusnivåer som gör det lättare för oss att läsa av Orts- och gaturummen och orientera oss.

Med förbättrad belysning har man möjlighet att få människor att välja utvalda gångstråk och styra trafikflöden.

Foto: Arjeplogs kommun

Att tänka på: Energi och hållbarhet

Står man någonstans ute på landet en mörk kväll och tittar in mot en storstad så kan man se en kupol av ljus över staden. Detta uppstår när ljus som sänds upp i atmosfären sprids av damm och vattendroppar och kallas ljussmog. Orsaken är ljusförorening som ökar så snabbt att själva nattmörkret håller på att bli utrotningshotat. I Sverige är dock detta ett relativt litet problem i jämförelse med övriga Europa. Men man ser betydligt mindre stjärnor på himlen idag än för 100 år sedan. I Arjeplog så har man önskemål om "mörka" områden nära tätorten för att man skall kunna fotografera och uppleva norrsken.

Att minska mängden ljusförorening innebär inte att man ska behöva famla i mörkret. Det betyder bara att belysningen ska riktas nedåt där den gör nytta samt placeras på strategiskt utvalda platser. Vid ljussättning mot vattenytor bör ljusförorening också tas i beaktan. Missriktat ljus kan skapa problem för fisklivet.

Det är viktigt att ta hänsyn till sambanden i tätorterna när man belysningsplanerar. Ljusinflation är något man bör undvika. Det kan uppstå om man till exempel höjer belysningen på en byggnad, vilket gör att området runt omkring upplevs mörkare än tidigare. För att få en jämnare ljusnivå kanske man höjer ljusnivån på hela området vilket då ger en onödig ljusinflation.

Man ska se över den miljöpåverkan belysningssystemet har under hela livslängden, från tillverkningen till driften, underhållet och sluthanteringsfasen. Cirka 90 % av miljöpåverkan uppstår genom energianvändningen under driften. Det är därför viktigt att välja mer energieffektiva ljuskällor, utnyttja belysningsstyrning samt välja ytor som samspelar med ljuset.

Foto: Ateljé Lyktan

Belysningsprinciper Arjeplogs kommun

Här visas belysningsprinciper som kan tillämpas i hela Arjeplogs kommun.

Exempel och referensbilderna ska ge en uppfattning av de olika ljusbilderna som eftersträvas i Arjeplogs tätorter och miljöer. Förslag på armaturer presenteras till de olika miljöerna. Manualens rubriker "Attraktivitet och atmosfär", "Årstider och tid på dygnet", "Trygghet och säkerhet", "Vägledning" samt "Energi och hållbarhet" är ledord i alla exempel.

Harmoni och fin atmosfär i ljusbilderna eftersträvas och ett enkelt, stilrent formspråk med robusta material i armaturerna som klarar av ett hårt klimat. Armaturerna som föreslås har ett enkelt och nutida uttryck, men harmonierar samtidigt med äldre och varierad arkitektur. Armaturens silverfärg knyter an till Arjeplogs silver historia samtidigt som de harmonierar med skyltsystemet.

Foto, vänster: Bega; Foto, övre mitten: Ateljé Lyktan; Foto, övre höger: Olle Lundberg;
Foto mitten: Arjeplogs kommun; Foto nedre mitten: Kārlis Dambrāns/Creative Commons License/ <http://creativecommons.org/licenses/by/2.0/>

Belysning butiksgata

För att få en säker miljö måste man ha ett samspel mellan olika trafikanter. Belysningen inne i orternas centrum bör vara god för fotgängare och tillräcklig för bilister. Belysningen ska göra platsen en trygg plats att vistas på dag som natt. Den ska även bidra till en förtätning av gatubilden och skapa en trivsamt atmosfär.

Det är viktigt att vägbelysningen i Arjeplogs kommun har en färgtemperatur som förstärker det vita i snön. Butikerna har ofta ett varmare ljus inomhus. De kan i kombination med ett kallare ljus (ca 3000 K) på vägen ge en fin balans. LED föreslås till dessa armaturer på grund av hållbarhet och effektivitet.

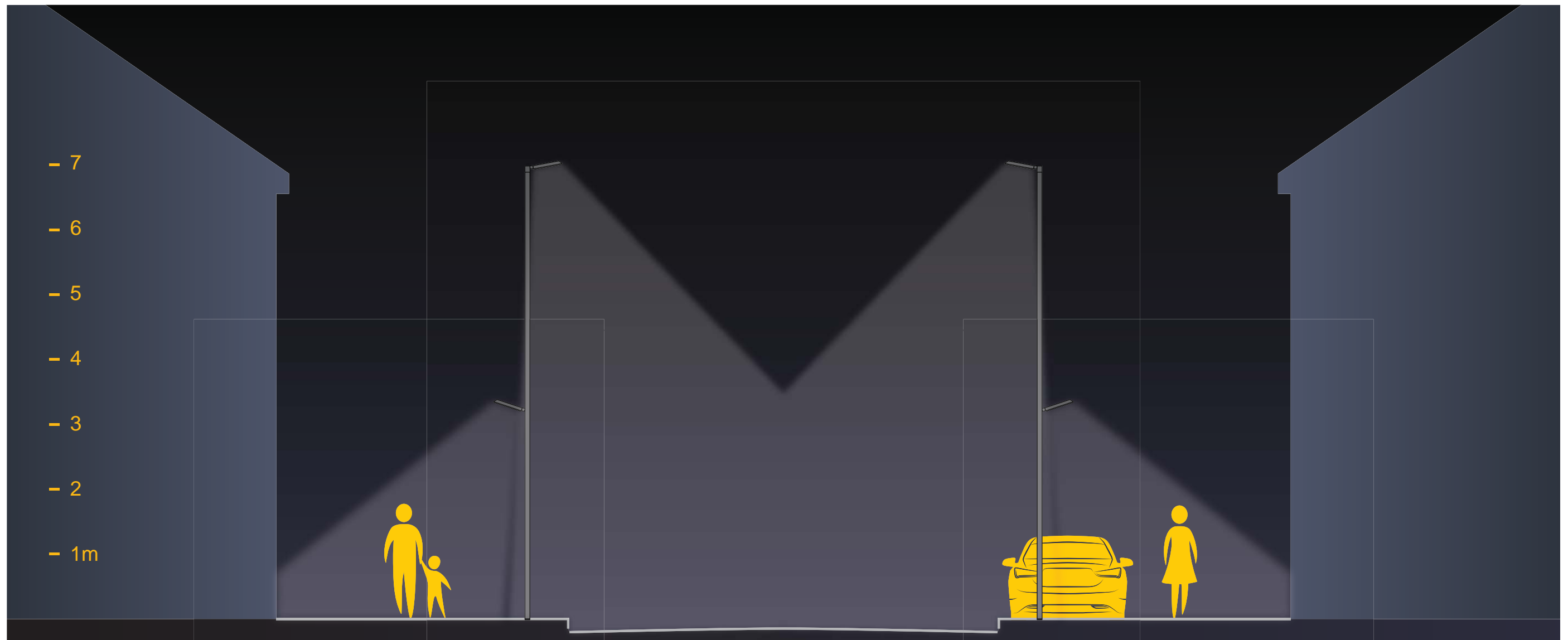
Foto: Ateljé Lyktan

Foto: Ateljé Lyktan

Belysning butiksgata

En upprepning av likadana gatuarmaturer längs gatan underlättar orientering. Bilister kan behöva följa ljuspunkter från upprepade armaturer längs ett stråk, där belysningen markerar riktning och markerar korsningar och eventuella landmärken. För fotgängare är det viktigt att känna sig trygga och uppfatta ortens stämning. Armaturerna på en butiksgata bör vara så pass låga att det blir en trivsam atmosfär för fotgängarna.

Belysning butiksgata

Visualisering: Storgatan. Armaturförslag: 7528 (Bega)

Belysning butiksgata

Visualisering: Storgatan. Armaturförslag: 7528 (Bega)

Belysning butiksgata Torggatan

På Torggatan utanför Silvermuseet föreslås en unik belysning som är formad som lysande träd. Belysningen fungerar både som effektbelysning under de mörka timmarna och som trädskulpturer under de ljusa timmarna. "Träden" finns att få med RGB belysning vilket medför att man skulle kunna få träden att lysa i olika färger. Träden föreslås placeras på vänstra sidan om infarten och leder fram till vägen in mot kyrkan.

Foto: iGuzzini

Belysning butiksgata

Visualisering: Torggatan. Armaturförslag: Albero (iGuzzini) och 7528 (Bega)

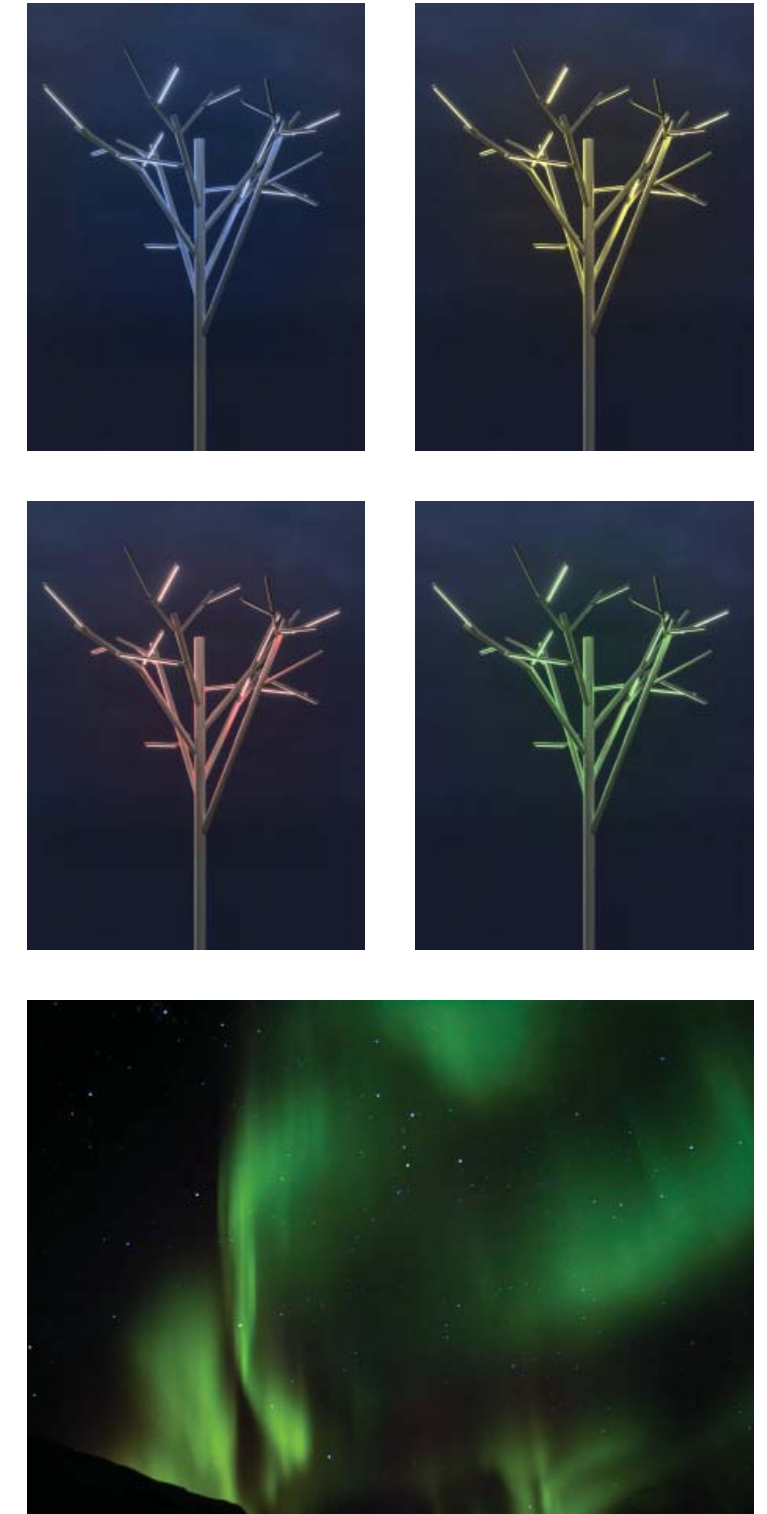
Belysning butiksgata

Visualisering: Torggatan. Armaturförslag: Albero (iGuzzini) och 7528 (Bega)

Belysning butiksgata

Visualisering: Torggatan. Armaturförslag: Albero (iGuzzini) och 7528 (Bega)

Foton övre: iGuzzini; Foto nedre: Sébastien Roth/Creative Commons License/ <http://creativecommons.org/licenses/by/2.0/>

Belysning bostadsgata

Viktigt i ett bostadsområde är att belysningen inte är för stark och stör utan finns där för att vägleda och bidra till en tryggare och mer attraktiv miljö. Planera belysningen så att fotgängare, cyklister och "sparktrafikanter" ser mötandes ansikten på ca 10 meters avstånd. Ansikten syns bäst om ljuset kommer ovanifrån.

Bostadsgata i Järla, Stockholm. Foto: Karin Nybacka

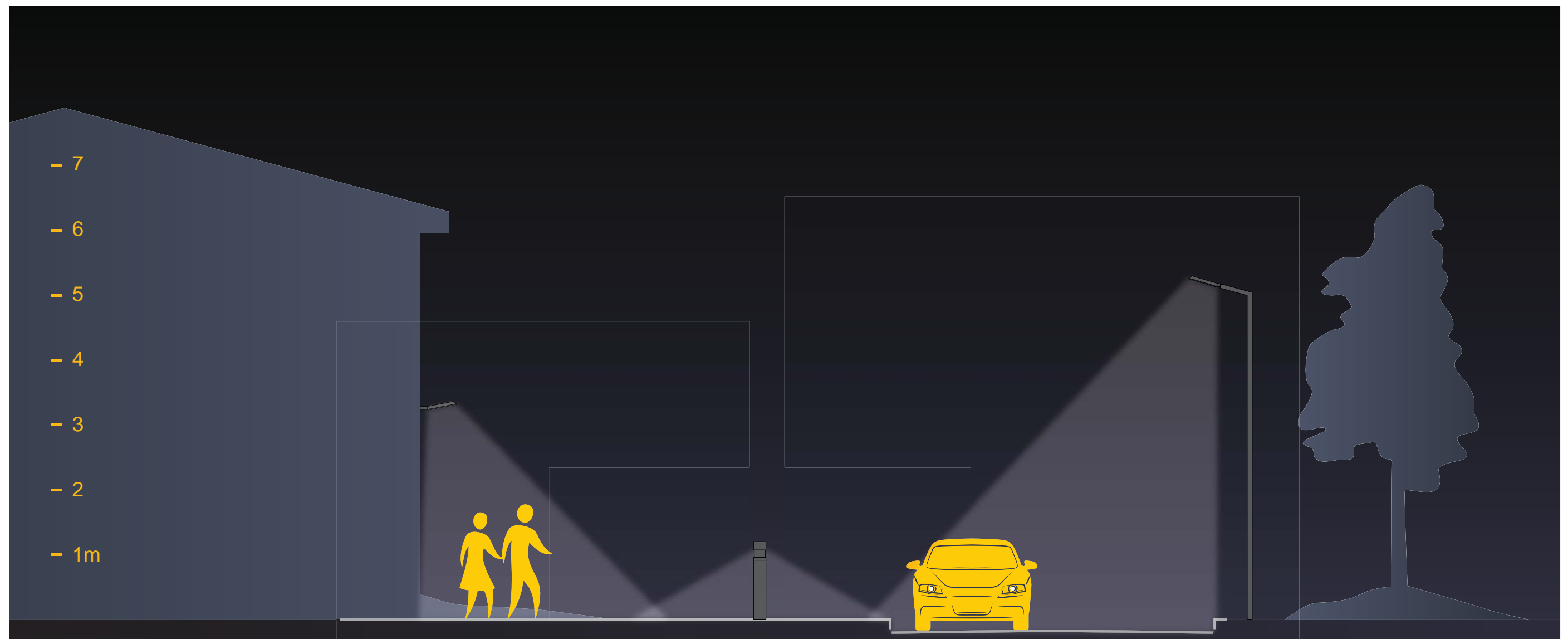

Bostadsgata i Åhus. Foto: Ateljé Lyktan

Belysning bostadsgata

Gatubelysning på stolpe bör inte placeras över byggnadernas takfot. Där hushöjden varierar bör ljuskällans höjd dock inte variera utan följa en och samma nivå. För att skapa dynamik och variation kan man kombinera stolpbelysningen med pollare. Pollarna bör vara höga, upp till 1 meter, för att de inte ska täckas med snö på vintern. De ska även vara tåliga så att de inte knäcks av snöröjning.

Här är det lämpligt med hel- eller halvavskärmade armaturer (LED). I de flesta bostadsområden i Arjeplog passar en naturlig färgtemperatur - varmvitt ljus, runt 3000-5000 K.

Belysning bostadsgata

Visualisering: Torggatan. Armaturförslag: 7528 och 8566(Bega)

Belysning bostadsgata

Visualisering: Torggatan. Armaturförslag: 7528 och 8566(Bega)

Belysning gångstig

När man belyser gångstråk i naturen bör man se på fotgängarens behov. Det är viktigt att ha en känsla av trygghet när man vistas på ett gångstråk i naturen. För att inte omgivningen ska upplevas för mörk bör man planera ljussättningen så den lyser upp både vägen samt den närmsta omgivningen.

Pollare och belysning av träd kan användas för att skapa en behagligare atmosfär. De ger också en bättre överblick och ger en tryggare och vackrare miljö. Träden bör belysas utifrån sina egenskaper. På tallar tex kan man rikta ljuset mot den vackra kronan som är grön även på vintern. Björkar är avlövnade på vintern, men de har vacker vit bark som kan framhävas med ljus.

Belyst träd, Stockholm. Foto: Emelie Lundqvist

Bollard, Gröndal, Stockholm. Foto: Marie Savard

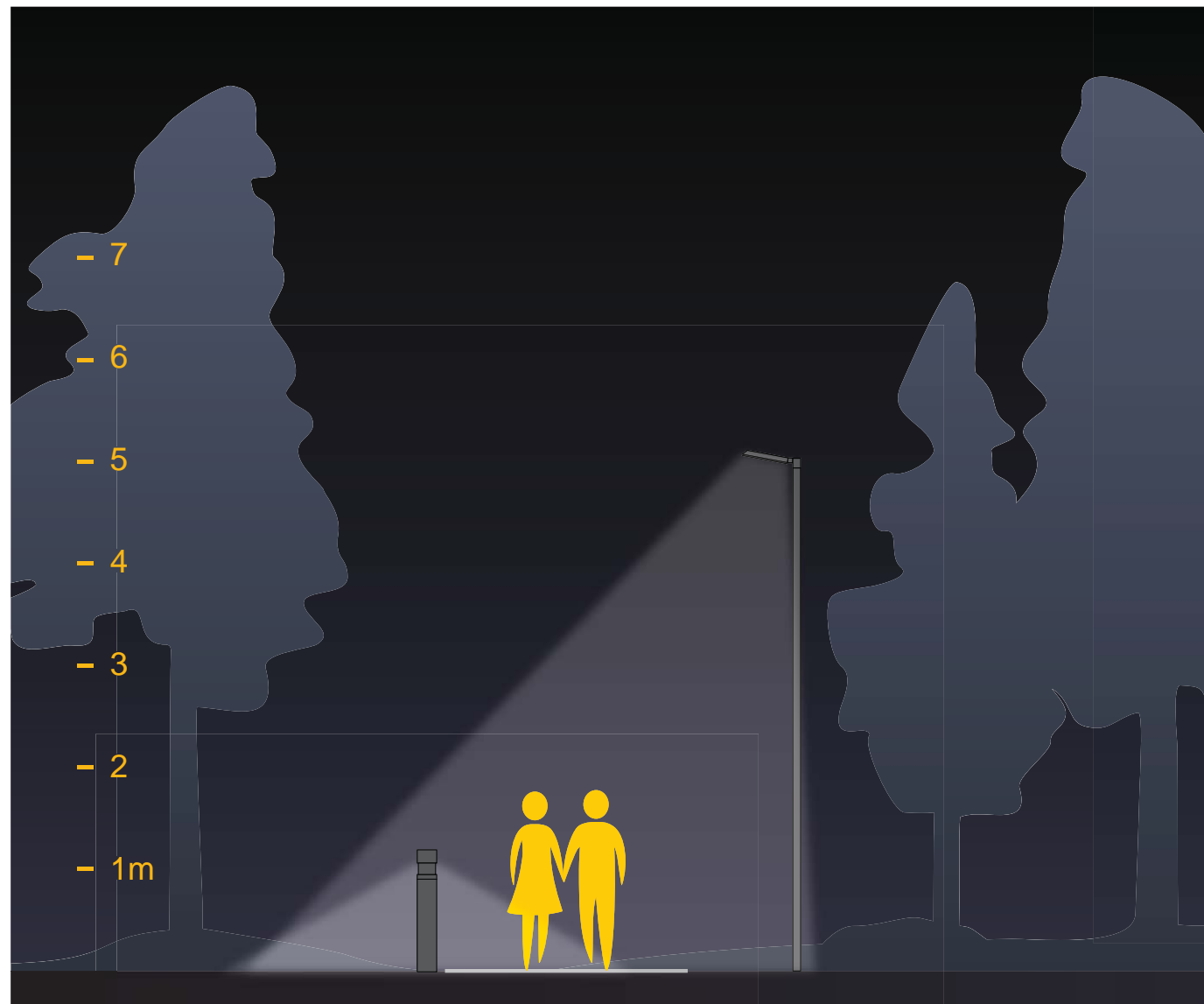
Belysning gångstig

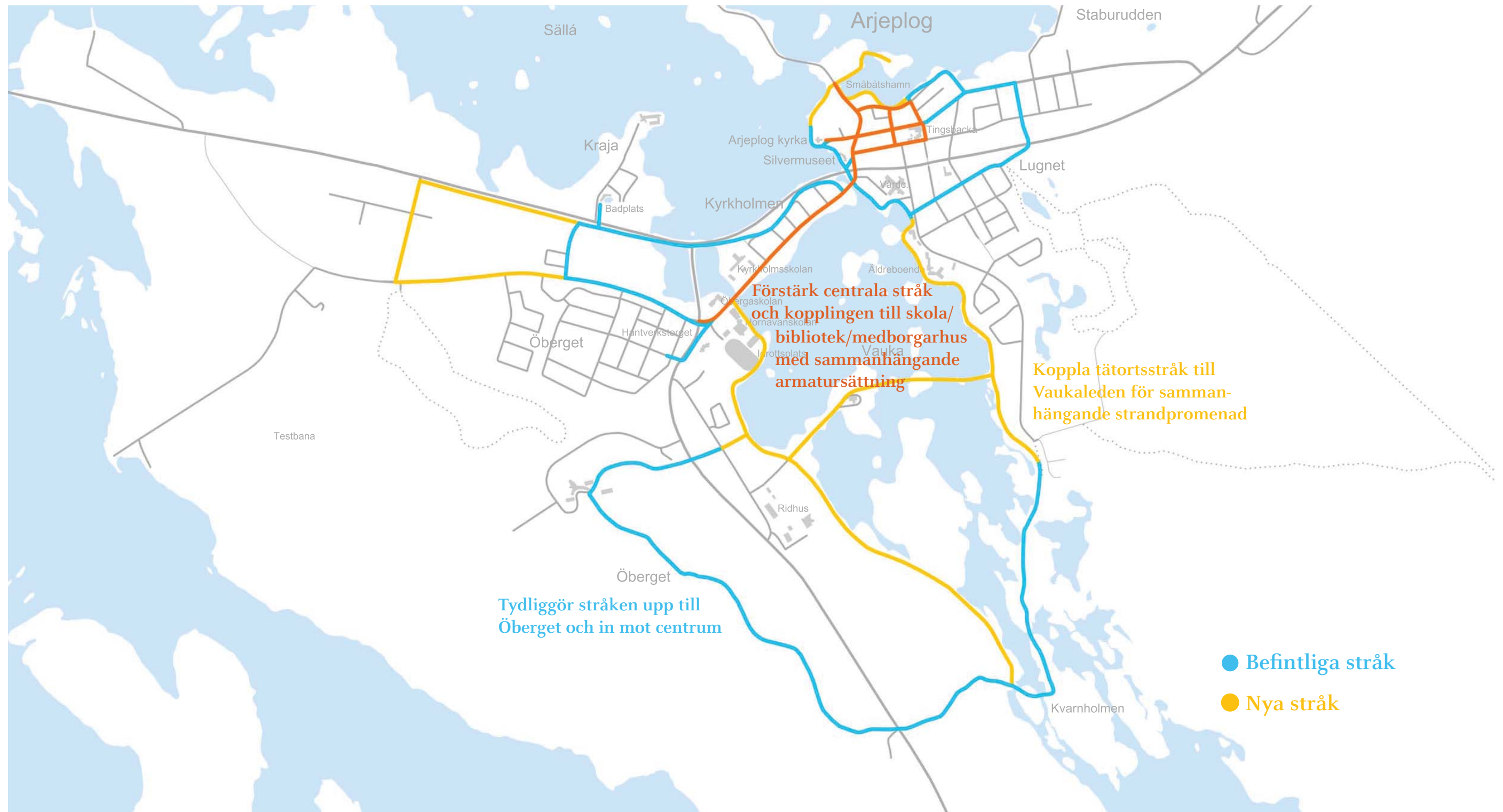
På gångstigar är det bra med ljus ovanifrån, för att man ska kunna identifiera mötande. Stolpbelysningen bör helst vara hel eller halvavskärmd. Är den helavskärmd bör det vara en modell som har maximal ljusspridning.

För att spara energi kan belysningen längs ett naturstråk vara sensorstyrd, så den aktiveras bara när någon vistas längs stigen. Ljusstyrkan kan dämpas till hälften om ingen rör sig på stigen,

men när någon kommer tänds belysningen automatiskt till full styrka i grupper om sju armaturer åt gången i anslutning till trafikanten.

Man kan belysa träd på många olika sätt, bland annat med markstrålkastare. På grund av snörikedomen i Arjeplogs kommun bör man placera strålkastaren på en stolpe så att den inte blir täckt av snö. Man bör inte fästa trädbelysning i själva träden eftersom trädet då kan skadas eller växa fel.

Belysning gångstig

Visualisering. Armaturförslag: 7528 och 8566(Bega)

Belysning gångstig

Visualisering. Armaturförslag: 7528 och 8566(Bega)

Belysning gångstig

Visualisering. Armaturförslag: 7528(Bega) och Woody (iGuzzini)

Belysning gångstig

Visualisering. Armaturförslag: 7528(Bega) och Woody (iGuzzini)

Belysning park

Parker är uppskattade inslag i en tätortsmiljö. I parkmiljöer ska man tänka på att parken ska vara överblickbar för att skapa en trygg miljö. Belyser man endast gångstråken kan man förstärka känslan av otrygghet eftersom kontrasten mellan de ljusa vägarna och den mörka omgivningen ökar.

Belyser man parkerna rätt kan parkerna vara meningsfulla oavsett tid på dygnet eller årstid. När man ljussätter parker och grönska bör man sträva efter att få en balanserad helhetsbelysning. Man kan skapa nyanserade övergångar genom att låta ljus falla både på gångvägar, grönytor och omgivande buskar och träd. På det viset skapas mjuka övergångar mellan ljus och skugga och man behåller mörkerseendet samtidigt som man undviker bländning.

Den halv- helavskärmade gatuarmaturen ger ett ljus som är bra för vägledning och perspektivuppfattning, men de kastar endast ljus nedåt och lämnar träd och omgivning i mörker. Här kan man

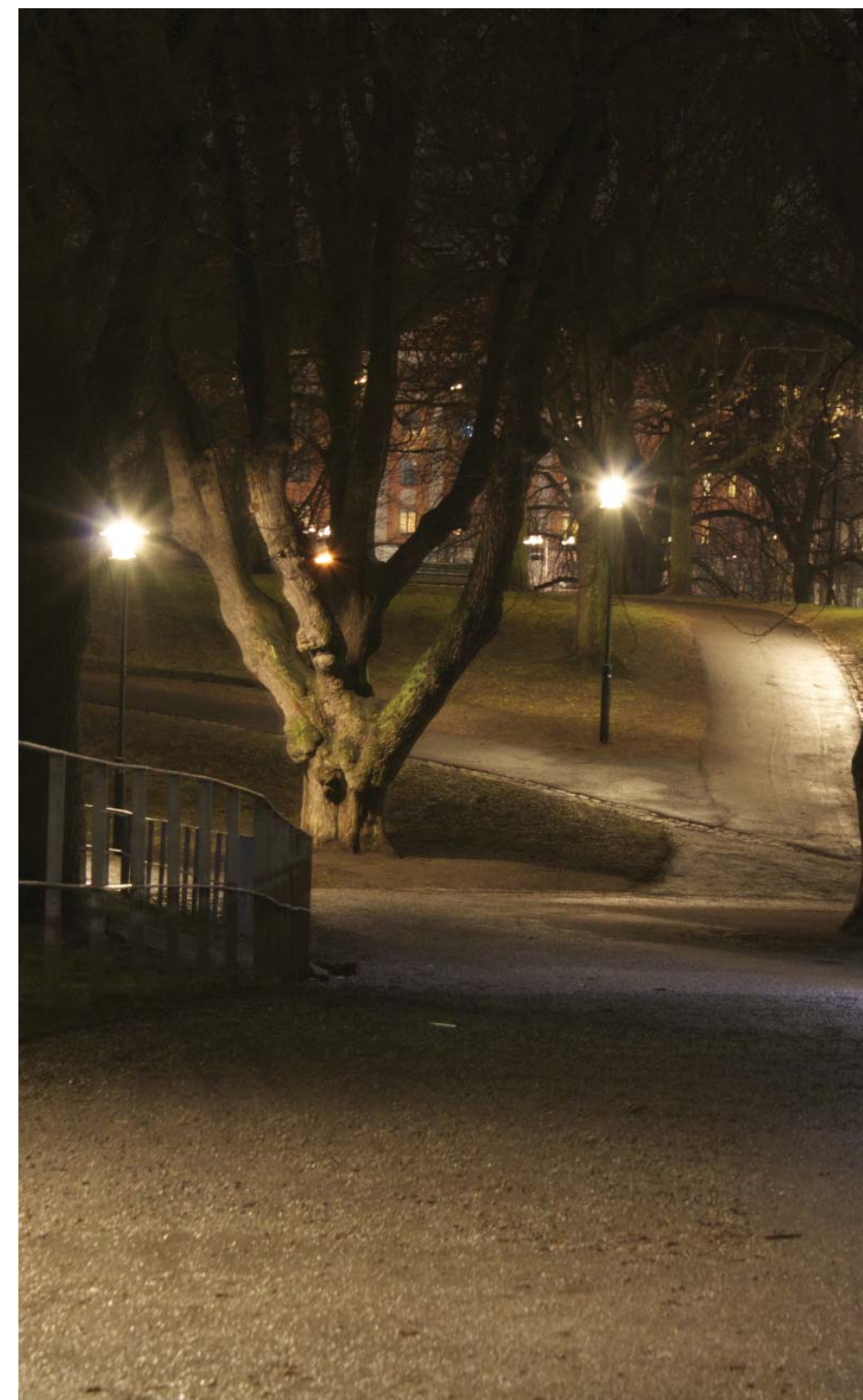
skapa en bra ljusmiljö genom att addera belysta träd och låg belysning och t ex pollare eller bänkar som är belysta underifrån. I Arjeplogs kommun finns det många vackra tallar och björkar som med fördel kan belysas för att skapa en trygg och vacker miljö.

Man bör ta hänsyn till de stora årstidsvariationerna i ljussättningen. På hösten och vintern då träden inte har några löv, har ljuset inga vertikala ytor att reflekteras mot, och risken för bländning ökar. Val av ljusfärg är också oerhört viktigt, eftersom träden har grönska på sommaren och är täckta med snö på vintern.

I parkerna i Arjeplogs kommun, kan man med belysningen betona något som är unikt för respektive park. Man kan till exempel effektivt belysa lekparker, parkbänkar, eller med belysning betona en skulptur/fontän eller liknande.

Effektbelysning Vasaparken, Stockholm. Foto: Emelie Lundqvist

Vasaparken, Stockholm. Foto: Emelie Lundqvist

Fasadbelysning

Syftet med fasadbelysning kan både vara att lyfta fram vackra byggnader eller landmärken. Att belysa vissa byggnader skapar en vackrare och tryggare omgivning, samtidigt som det kan underlätta vägledningen på en plats.

Man bör ta hänsyn till byggnadens form när man belyser en fasad, men det är lika viktigt att ta hänsyn till omgivningen. Det handlar ofta om att inte använda för mycket ljus. Belyses en enskild byggnad intensivt i en annars relativt mörk miljö försvinner omgivningen och rumskänslan. Risken för bländning är också viktig att ha med i beräkningarna. För att hitta rätt avvägning i placering av armatuerna och ljusintensitet är provbelysning ett måste.

Huset känns mer välkomnande om belysningen markerar entréerna. För att husets silhuett ska synas är det bra om taket belyses.

När man belyser fasader bör man tänka på att göra det med hänsyn till byggnadens färg och egenskaper. Varma eller kalla toner kan förstärkas, för att byggnaden ska visas från sin bästa sida.

Stockholm Modecenter, Stockholm. Foto: Karin Nybacka

Fasadbelysning

Orterna i Arjeplogs kommun har flera byggnader av historiskt värde och byggnader som på andra sätt utgör symboler för orten. Effekten kan dock gå förlorad om allt för många objekt belyses. Landmärken kan också belysas utifrån andra anledningar än sitt kulturhistoriska värde - de kan vara viktiga målpunkter på en gata, eller markera en entré till något.

Riktas fasadbelysningen rakt uppåt bidrar den till ljusförorening. Fasaderna kan belysas med strålkastare en bit från byggnaden, med snösäker distans från marken, alternativt med fasadmonterade ljuskällor (under takfoten, i nischer eller liknande)

Kvarn. Foto: Olle Lundberg

Foto: Arjeplogs kommun

Belysning Öppna platser

Med öppna platser menas ytor i Arjeplogs tätorter som är relativt stora, till exempel torg, busstationer och liknande. Med välplanerad allmän belysning kan man skapa en trevlig och trygg plats att vistas på även under de mörka timmarna. På ett torg eller en öppen plats är det bra om man får en god överblick, men ljusnivåerna kan vara på en behagligt låg nivå för att man ska trivas på platsen.

Torg och öppna platser är viktiga som mötespunkter. Man orienterar sig ofta efter dessa torg och platser, stannar till, eller bestämmer möte. Upplevelsen av platsen skiljer sig på dagen från den på natten. När det är mörkt försvinner rummets omgivande "väggar" och det är svårare att få en rumsuppfattning. Genom att belysa de omgivande väggarna, så som fasader eller träd, kan man lättare få en uppfattning om platsens storlek och karaktär. Man kan även tänka på att platsen medvetet kan ändra karaktär på dagen och natten, för att skapa variation och dynamik.

Ljussättningen av dessa öppna ytor bör bidra till att rumsligheten förstärks samt framhäva dess form och riktning. Ett bra sätt är att belysa golv och väggar, som markbeläggning, fasader, träd eller vad som ramar in platsen.

Man kan gärna framhäva vad som är speciellt för den specifika platsen, tex en fontän, en sittyta, en lekplats etc. Man kan också försöka aktivera en "död" yta med en belysning som är intressant att titta på.

Eftersom varje plats är unik blir varje ljussättning unik. Val av armaturer och hur ytan belyses måste bestämmas efter en analys av platsen.

Foto: Nola

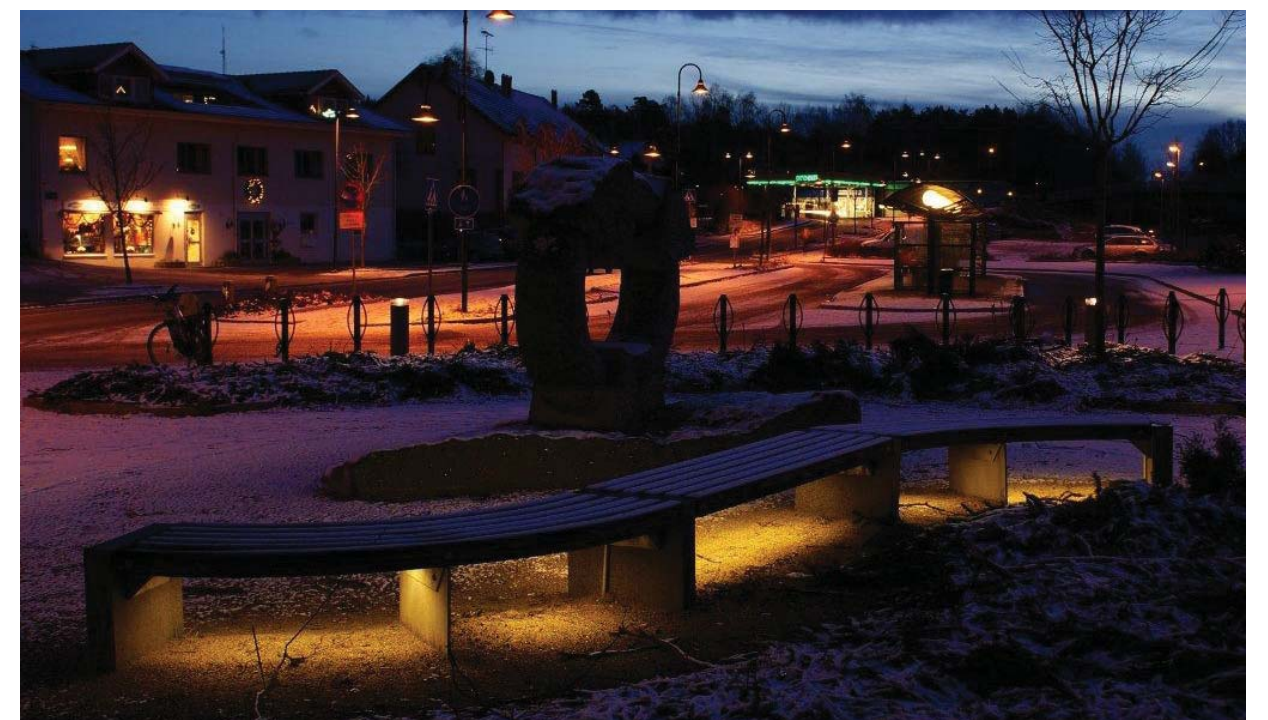

Foto: Vestre

Armaturförslag
Stolpe

Förslag		Namn	Producent	Ljuskälla	Färg	Size (mm)	
1.		7528	Bega	LED	Silver	A 520 B 260	
2.		Lavinia	iGuzzini	LED	Silver	A 670 - 898 B 333 - 406	
3.		9401	Bega	LED	Silver	A 410 B 300	

Armaturförslag

Pollare

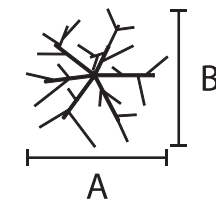
Förslag		Namn	Producent	Ljuskälla	Färg	Size (mm)
1.		8566	Bega	LED	Silver	Ø 190 H 1100
2.		iWay Large 40	iGuzzini	LED	Silver	Ø 170 H 1000
3.		7792	Bega	LED	Silver	Ø 220 H 810

Armaturförslag

Flood lights

Förslag		Namn	Producent	Ljuskälla	Färg	Size (mm)
1.		Mini Woody	iGuzzini	LED	Silver	6 storlekar från Ø85 till Ø484
2.		iPro Mini	iGuzzini	LED	Silver	5 storlekar från Ø51 till Ø192
3.		Spring	Platek	LED	Silver	3 storlekar från Ø80 till Ø200

Förslag	Namn	Producent	Ljuskälla	Färg	Size (mm)
1.	Albero	iGuzzini	LED	Silver	A 2800 B 2740

**ARJEPLOGS
KOMMUN**
ÁRJEPLOUVE KOMMUVNNA

Skyltprogram

November 2014 - LundbergDesign & MAF Arkitektkontor

Skyltning, kommun

- 57 Ansats skyltprogram
- 58 Nuläge och mål
- 59 Inspiration
- 60 Övergripande skyltstrategi
- 62 Konstruktion
- 63 Material
- 65 Färger
- 66 Typografi
- 67 Logotyp och Piktogram
- 68 Bildmanér
- 69 Designsystem Skyltar
- 79 Exempel i miljö

Skyltning, kommersiell

- 87 Syfte
- 87 Generella riktlinjer
- 88 Olika typer av skyltar
- 91 Vilka tillstånd erfordras?
- 93 Hur går jag tillväga?

Ansats skyltprogram

Syftet med skyltprogrammet är att stärka Arjeplogs kommuns varumärke och identitet. Skyltprogrammet för Arjeplogs kommun har tagits fram under 2014 i samarbete mellan LundbergDesign och MAF Arkitektkontor. Skyltarna skall användas exteriört på byggnader samt som fristående informations- och hänvisningsskyltar.

Skyltprogrammet är framtaget för skapa en fysisk plattform för platsinformation, hänvisning och marknadsföring inom Arjeplogs kommun. Skyltprogrammet skapar ett enhetligt och sammanhållet uttryck vilket är en förutsättning för en stark och framgångsrik destination. Det går i samklang med kommunens identitet där som tar hänsyn till dess historia, kultur och traditioner.

Nuläge och mål

Nuläge

I Arjeplog finns i dagsläget skyltar i en mängd olika utföranden. En del är gamla och slitna. Skyltarna saknar ett sammanhållande utseende i form, färg och konstruktion. Arjeplogs kommun behöver en uppdatering i sin skyltflora för att få en enhetlig röst utåt.

I Arjeplogs kommun finns mycket att se och uppleva men det framhävs tyvärr inte idag. Flera av de platser som i analysen anses som väl värt att besöka är svårt eller näst intill omöjligt att hitta till på grund av att hänvisning saknas.

Mål

Det ska vara lätt att hitta i Arjeplogs kommun, men skyltarna ska också signalera mer än vad som står på dem. De ska samspela med och bidra till kommunens miljö. Både boende och turister ska guidas på bästa sätt till det kommunen har att erbjuda.

Om anvisningarna i skyltprogrammet efterföljs i största möjliga mån, kan kommunens attraktivitet och tillgänglighet öka. Här visas principerna för de vanligaste skylttyperna samt några exempel i miljön.

Fotos: Olle Lundberg & Marie Savard

Inspiration

Utgångspunkten är att skapa ett grafiskt designuttryck som knyter an till det nya Arjeplog med inspiration från bilttestverksamheten. Den nyligen framtagna grafiska identiteten används som grund.

Stommen i skyltsystemet är i tjärat trä och knyter an till den äldre traditionen med inspiration från båtbyggnad och behandling av byggnader. Skyltarna är designade med inslag av silver som knyter an till Arjeplogs historia och bilttestverksamheten under vintern.

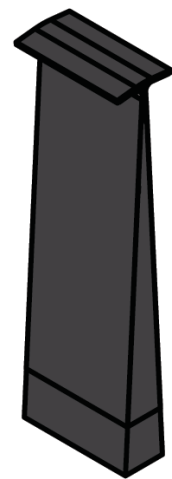
Foto, vänster: CG Texture; Foto, övre höger: Kårlis Dambräns/Creative Commons License/ <http://creativecommons.org/licenses/by/2.0/>; Foto, mitten höger: Arjeplogs kommun; Foto nedre höger: Olle Lundberg

Övergripande skyltstrategi

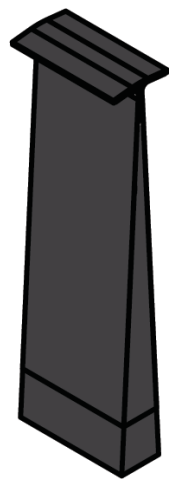
Idag finns som sagt en mängd olika skyltar i Arjeplogs kommun. För att få ett enhetligt intryck måste man börja någonstans. Istället för att bara addera nya skyltar måste gamla utjänta skyltar tas ned. Om det finns skyltar som de nya skyltarna ersätter, bör de gamla tas ned och bytas ut mot nya enligt skyltprogrammet; tex välkomstskyltar till kommun- och tätortsgräns, samt hänvisningsskyltar för gångtrafikanter. Vissa av skyltarna är helt nya som till exempel "markör för sevärdhet".

Skyltprogrammet innefattar:

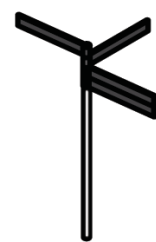
1. Välkomstskylt
2. Platsskyltar
3. Hänvisningsskylt - stolpskyltar
4. Hänvisningsskylt - med karta
5. Informationsskylt
6. Anslagstavla
7. Entréskyltar

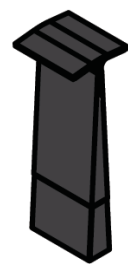
1

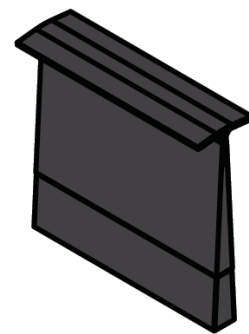
2

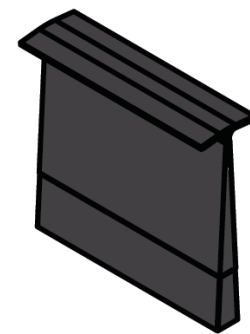
3

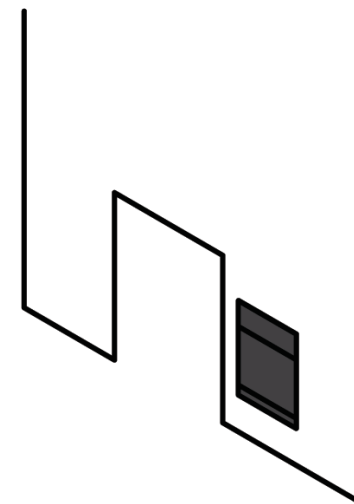
4

5

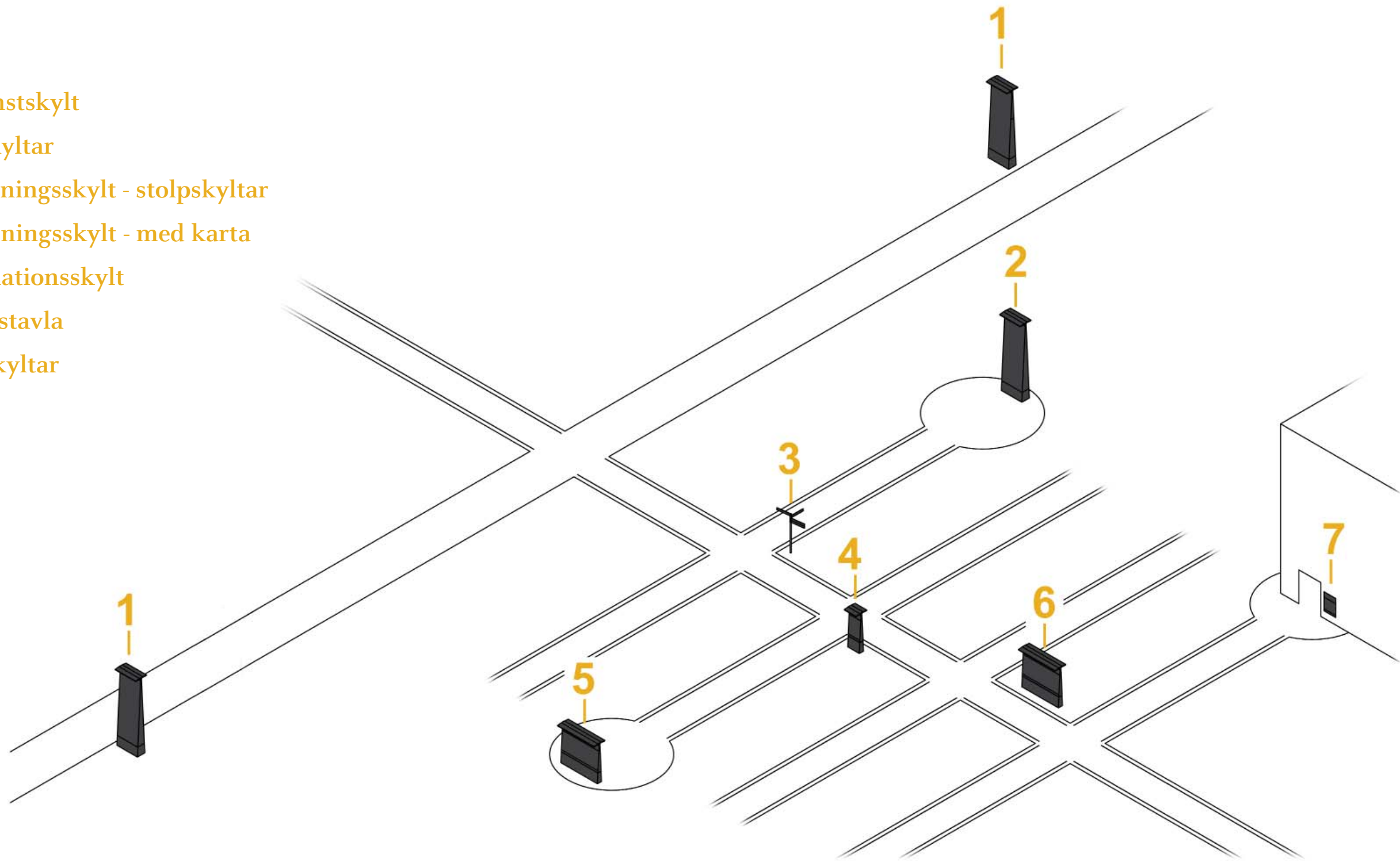

6

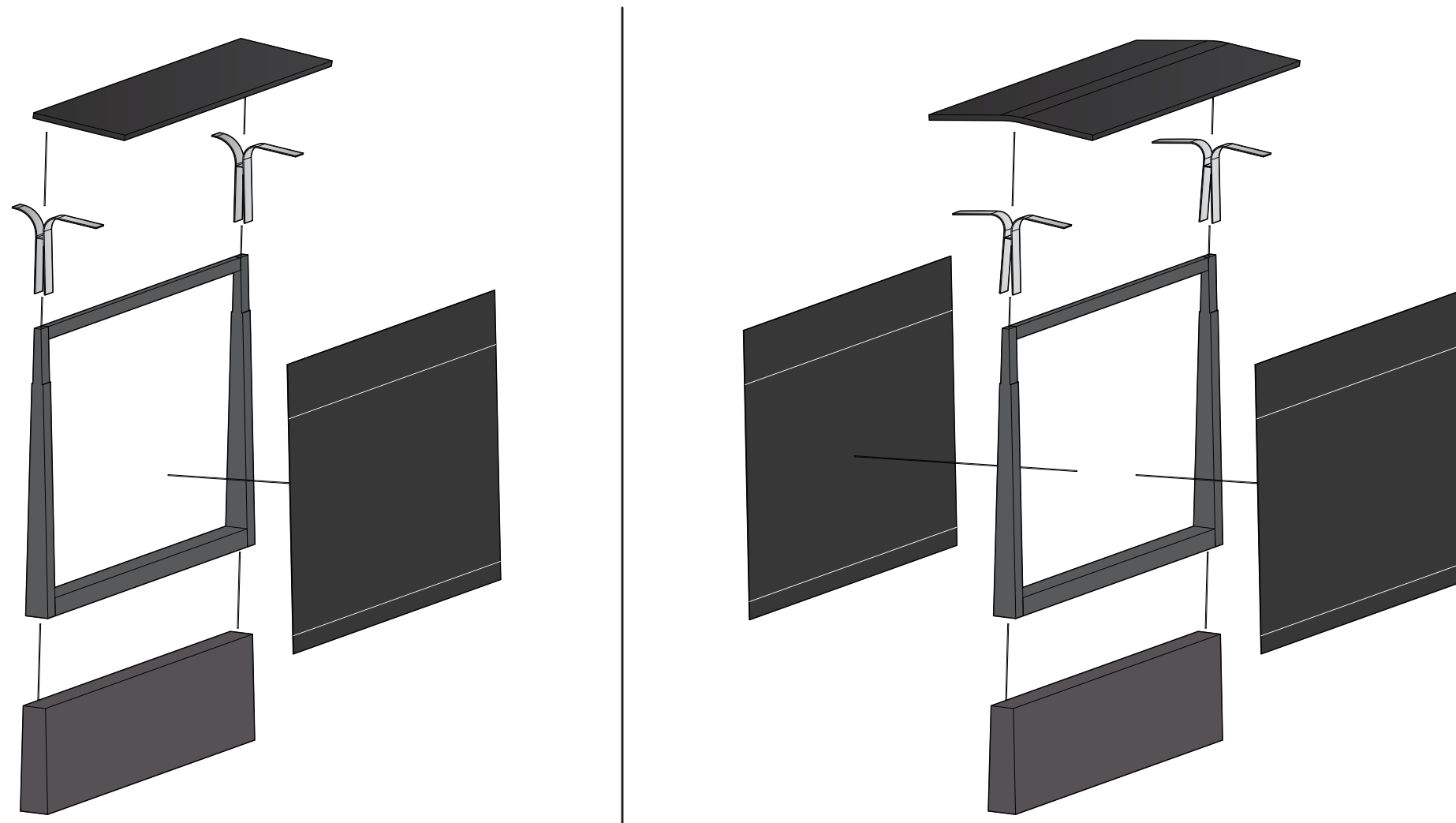
7

1. Välkomstskylt
2. Platsskyltar
3. Hänvisningsskylt - stolpskyltar
4. Hänvisningsskylt - med karta
5. Informationsskylt
6. Anslagstavla
7. Entréskyltar

Konstruktion

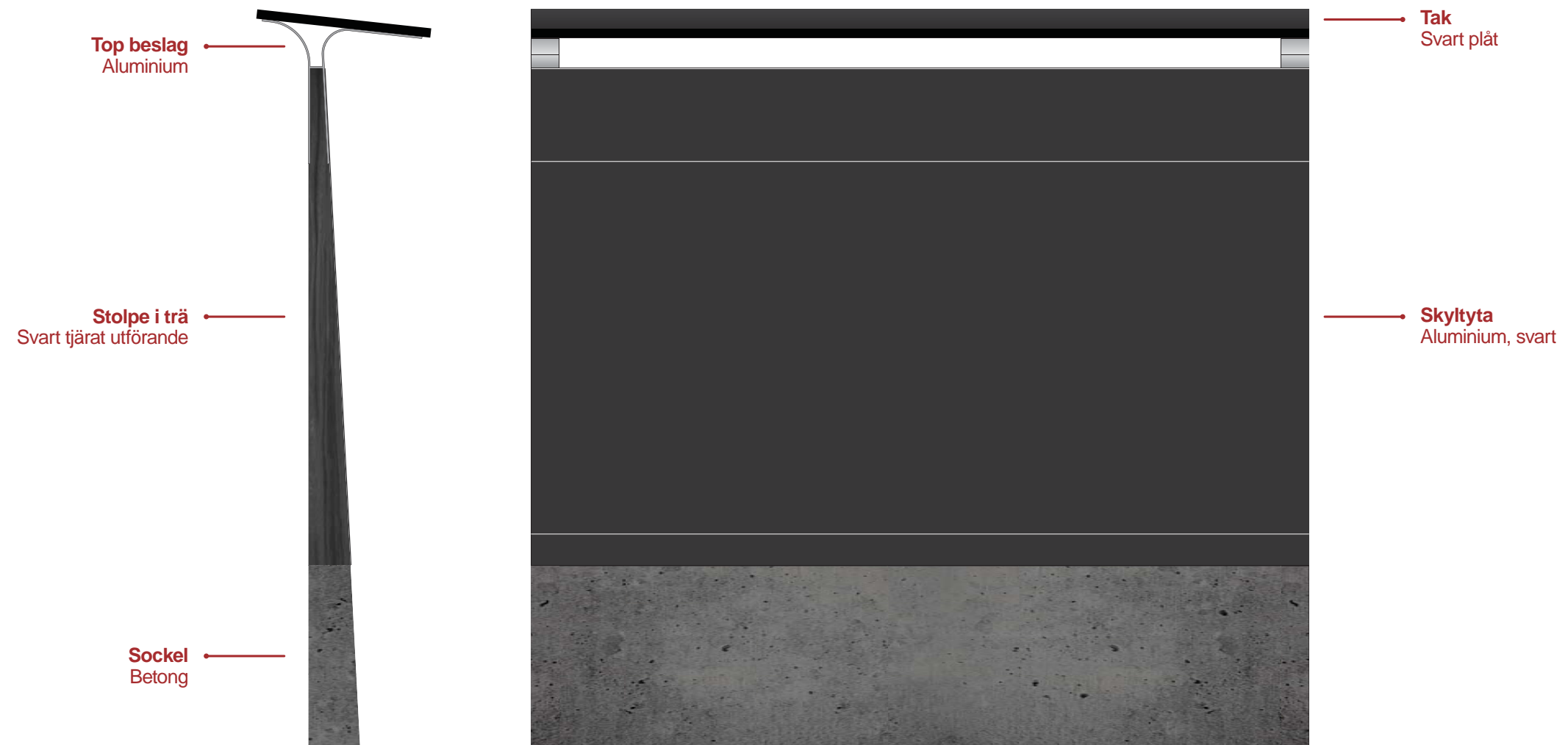
Hållbara material och konstruktion är väldigt viktigt för utomhus-skytning och ännu viktigare i ett hårt klimat. De valda materialen och konstruktionsmetoder är väl anpassade för både sommar och vinter.

Material
Alternativ A

Material
Alternativ B

Färger

Huvudfärger

Silver är huvudfärgen för grafiska element. Det ska placeras på svart bakgrund.

CMYK ... Gradient 0/0/0/10 - 0/0/0/50
PANTONE 877 C
RAL 9006

CMYK 100/100/100/100
PANTONE Black C
RAL 9005

Sekundära färger

De sekundära färgerna är färgerna i Arjeplogs logotyp. Dessa extra färger kan bidra till att förstärka, komplettera eller förändra. De är jordnära kulörer inspirerade av den färgstarka och varierade naturen men också av den samiska kulturen.

CMYK 0/30/100/0
PANTONE 7408 C

CMYK 9/91/78/29
PANTONE 1805 C

CMYK 64/23/81/43
PANTONE 371 C

CMYK 100/70/0/10
PANTONE 7687 C

Typografi

Läsbarheten skapas av kontrasten mellan skyltens grafiska element och dess storlek. Textstorleken varierar beroende på skyltens storlek och beräknat läsavstånd. God läsbarhet vid normal syn uppnås vanligen när förhållandet stapelhöjd och avstånd är 1:200. Till exempel: Informationsskyltarna med upp till ca 2 meters läsavstånd har brödtext med stapelhöjd ca 10mm och rubriker på ca 15mm.

Huvudtypsnittet för Arjeplogs skyltar är Grotesque MT och Time New Roman.

Grotesque MT används i huvudsak till rubrik och underrubrik.

Time New Roman används huvudsakligen till ingress och brödtext.

Rubrik
Grotesque MT, Bold, 200pt
Läsbarhet: 10 m

Underrubrik
Grotesque MT, Bold, 120pt
Läsbarhet: 6.5 m

Brödtext
Time New Roman, Regular 50 pt
Läsbarhet: 2.5 m

Pil
Olika språk

Välkommen! Buoris boahthem! / Welcome!

▶ Arjeplog är en av landets befolkningsmässigt minsta kommuner, men till ytan lika stor som Blekinge och Skåne tillsammans. Men trots att det inte bor så många invånare i kommunen så har det funnits människor på platsen sedan många tusen år tillbaka. Fynd i området visar på att det fanns boplatser i Arjeplog redan för 10 000 år sedan. Rent historiskt är Arjeplog kanske mest känd för sin vackra natur som varierar från fjäll- till skogslandskap och så självklart, de 8 727 sjöarna.

▶ Arjeplog är en av landets befolkningsmässigt minsta kommuner, men till ytan lika stor som Blekinge och Skåne tillsammans. Men trots att det inte bor så många invånare i kommunen så har det funnits människor på platsen sedan många tusen år tillbaka. Fynd i området visar på att det fanns boplatser i Arjeplog redan för 10 000 år sedan. Rent historiskt är Arjeplog kanske mest känd för sin vackra natur som varierar från fjäll- till skogslandskap och så självklart, de 8 727 sjöarna.

▶ Arjeplog is one of the country populated municipalities, but to the surface as large as Blekinge and Skåne together. But even though it did not live so many residents of the municipality as there have been people on the site since many thousand years back. Finds in the area indicate that there were settlements in Arjeplog already 10 000 years ago. Historically Arjeplog is perhaps best known for its beautiful scenery that varies from mountain to forest landscapes, and so of course, the 8727 Lakes.

Logotyp och Piktogram

Piktogram på skyltar optimerar skylten igenkännande. Eftersom synen uppfattar en bild snabbare än att läsa en text, bidrar piktogrammen till snabb förståelse av skylten. Eftersom piktogram är oberoende av språk, kan de lika effektivt kommunicera med personer som talar andra språk.

Formspråket på Arjeplogs piktogram är inspirerat av Arjeplogs logotyp för tätorten. De karakteristiska ringarna från biltestningen kommer igen i piktogrammen, där olika unika piktogram som skapar en sammanhållen hänvisning inom kommunen.

Fiske

Fjäll

Vandringsled

Kajak

Naturområde

Kulturmiljö

Bildmanér

När stora bilder används på informationskyltar och fyller hela skylten, ska ett specifikt bildmanér följas.

Bilden trycks på en panel med en metallisk finish. Denna tryckmetod skapar reflektioner i bilden och lyser upp den på ett unikt sätt.

Två effekter tillämpas även på den vänstra sidan av bilden. Den första effekten är en horisontell rörelseoskärpa, vilket skapar en känsla av rörelse som får en att stanna upp och fokusera på en eller flera detaljer i bilden.

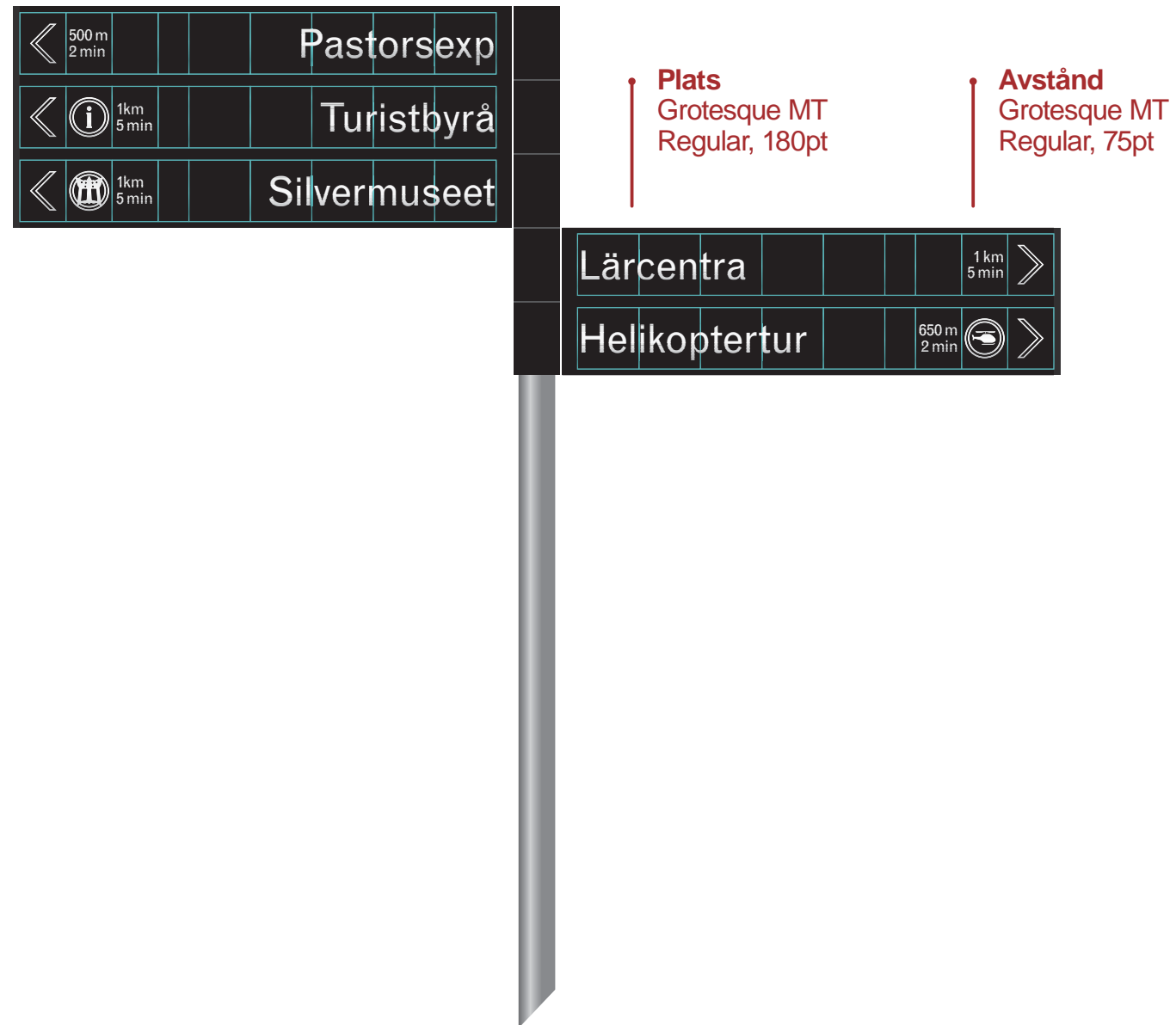
Den andra effekten är en gradient som tonas ut till helt transparent, som avslöjar den metalliska panelen som bilden är tryckt på och skapar en ljus och tydlig yta där svart text kan placeras.

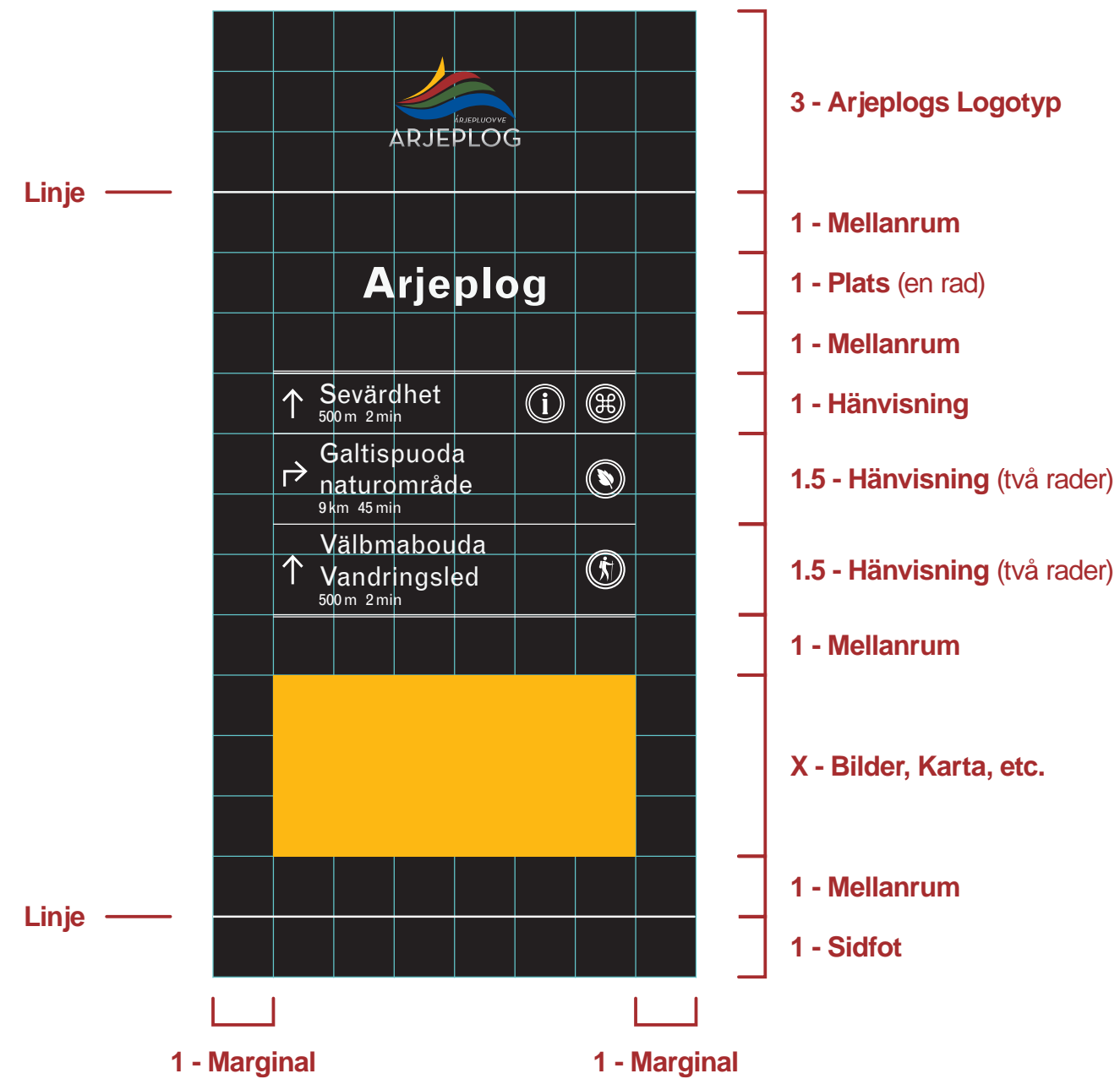

5.5 - Plats
1 - Piktogram
1 - Piktogram
1 - Pil

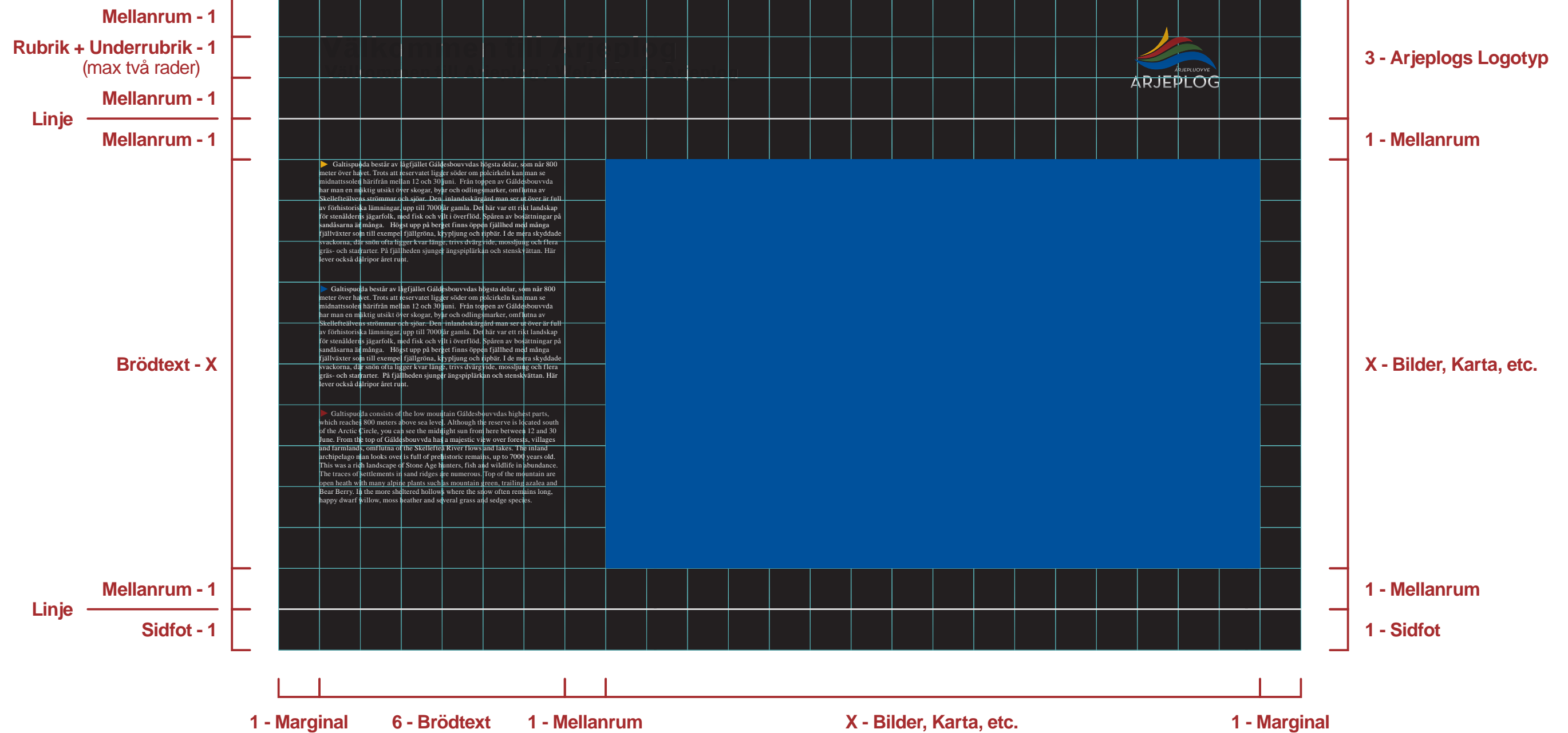

Plats
Grotesque MT
Bold, 200pt

Hänvisning
Grotesque MT
Regular, 120pt

Avstånd
Grotesque MT
Regular, 75pt

Svensk Rubrik
Grotesque MT
Bold, 200pt

Sami / Engelsk Rubrik
Grotesque MT
Bold, 120pt

Svensk Brödtext
Time New Roman
Regular, 50pt

Sami Brödtext
Time New Roman
Regular, 50pt

Engelsk Brödtext
Time New Roman
Regular, 50pt

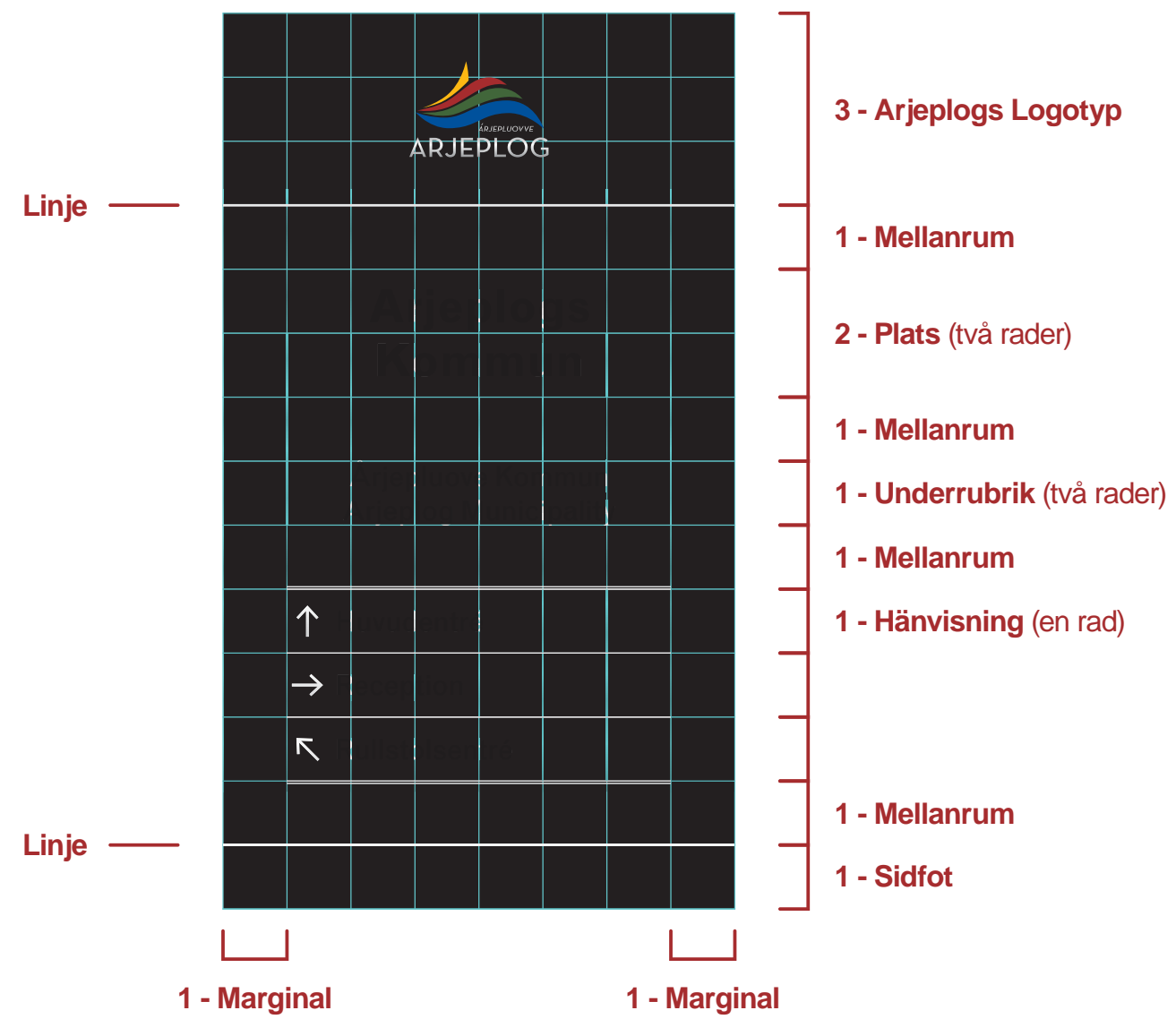
ARJEPLOG

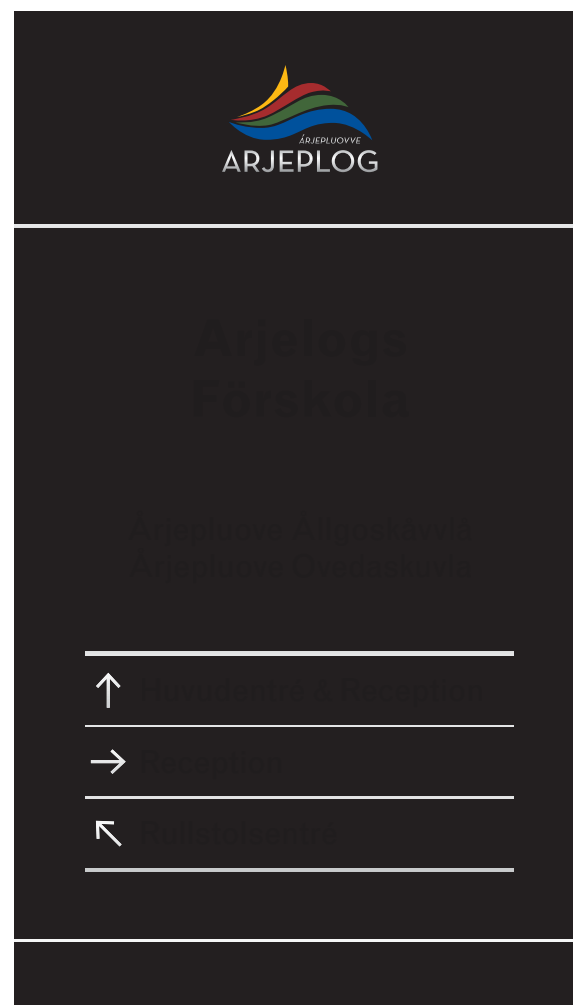
► Galtispuoda består av lågfjället Gåldebouvvdas högsta delar, som når 800 meter över havet. Trots att reservatet ligger söder om polcirkeln kan man se midnattssolen härifrån mellan 12 och 30 juni. Från toppen av Gåldebouvdda har man en mäktig utsikt över skogar, byar och odlingsmarker, omflutna av Skellefteälvens strömmar och sjöar. Den inlandsrärgård man ser ut över är full av förhistoriska lämningar, upp till 7000 år gamla. Det här var ett rikt landskap för stenåldrens jägarefolk, med fisk och vilt i överflöd. Spåren av bosättningar på sandåsarna är många. Högst upp på berget finns öppen fjällhed med många fjällväxter som till exempel fjällgröna, kryppljung och ripbär.

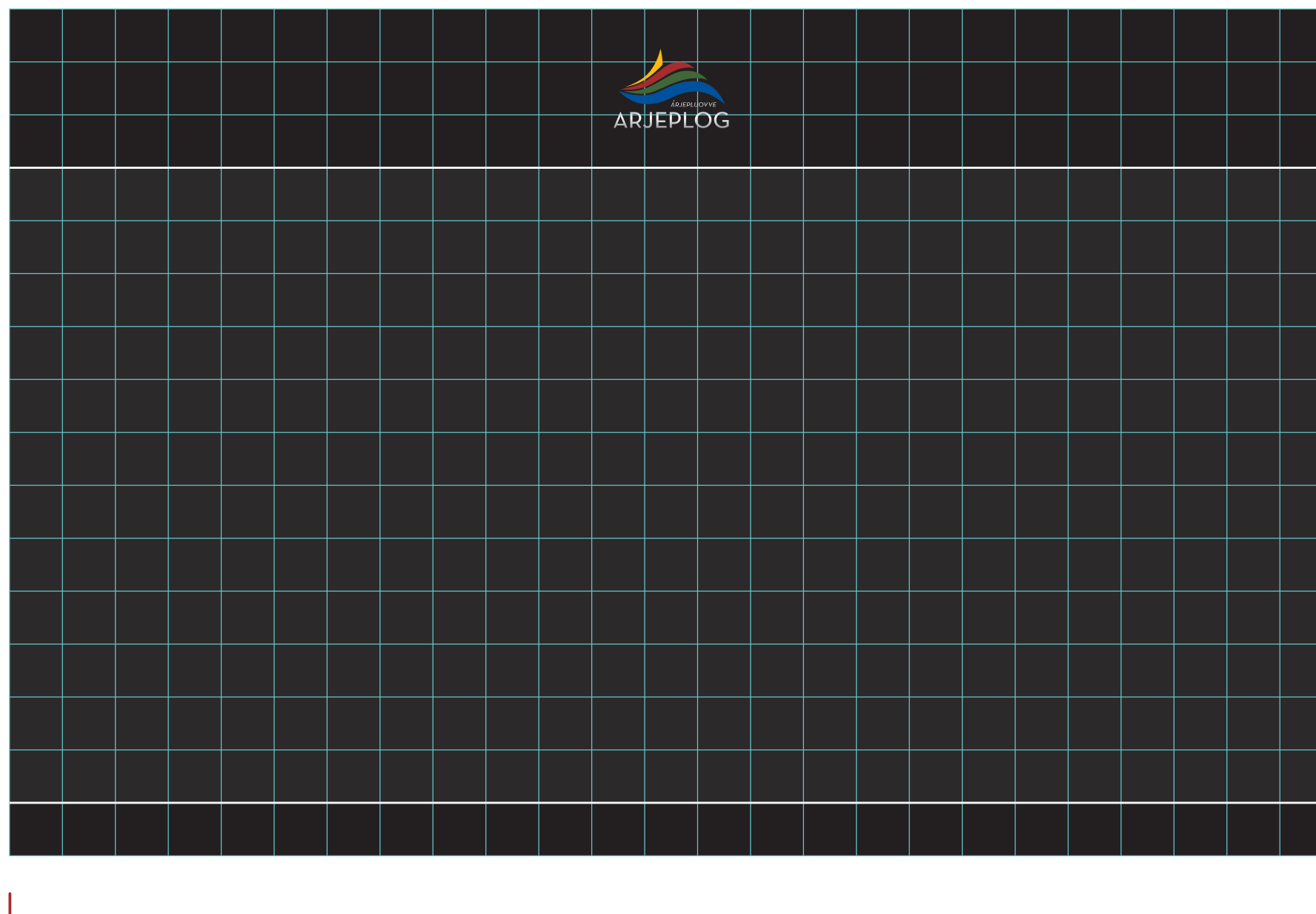
► Galtispuoda består av lågfjället Gåldebouvvdas högsta delar, som når 800 meter över havet. Trots att reservatet ligger söder om polcirkeln kan man se midnattssolen härifrån mellan 12 och 30 juni. Från toppen av Gåldebouvdda har man en mäktig utsikt över skogar, byar och odlingsmarker, omflutna av Skellefteälvens strömmar och sjöar. Den inlandsrärgård man ser ut över är full av förhistoriska lämningar, upp till 7000 år gamla. Det här var ett rikt landskap för stenåldrens jägarefolk, med fisk och vilt i överflöd. Spåren av bosättningar på sandåsarna är många. Högst upp på berget finns öppen fjällhed med många fjällväxter som till exempel fjällgröna, kryppljung och ripbär.

► Galtispuoda consists of the low mountain Gåldebouvvdas highest parts, which reaches 800 meters above sea level. Although the reserve is located south of the Arctic Circle, you can see the midnight sun from here between 12 and 30 June. From the top of Gåldebouvdda has a majestic view over forests, villages and farmlands, omflutna of the Skellefteå River flows and lakes. The inland archipelago man looks over is full of prehistoric remains, up to 7000 years old. This was a rich landscape of Stone Age hunters, fish and wildlife in abundance. The traces of settlements in sand ridges are numerous. Top of the mountain are open heath with many alpine plants such as mountain green, trailing azalea and Bear Berry.

500m

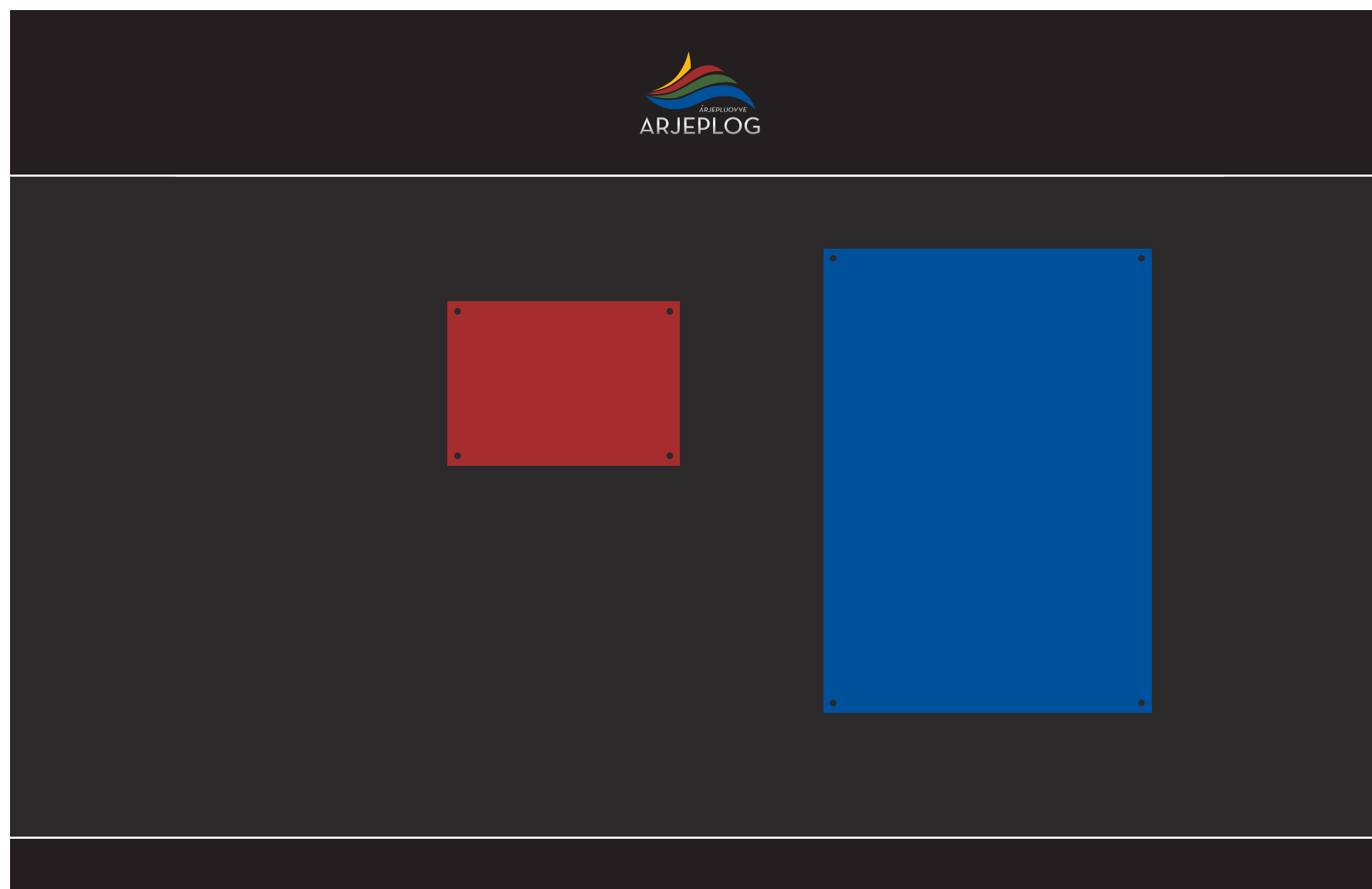
3 - Arjeplogs Logotyp

Linje

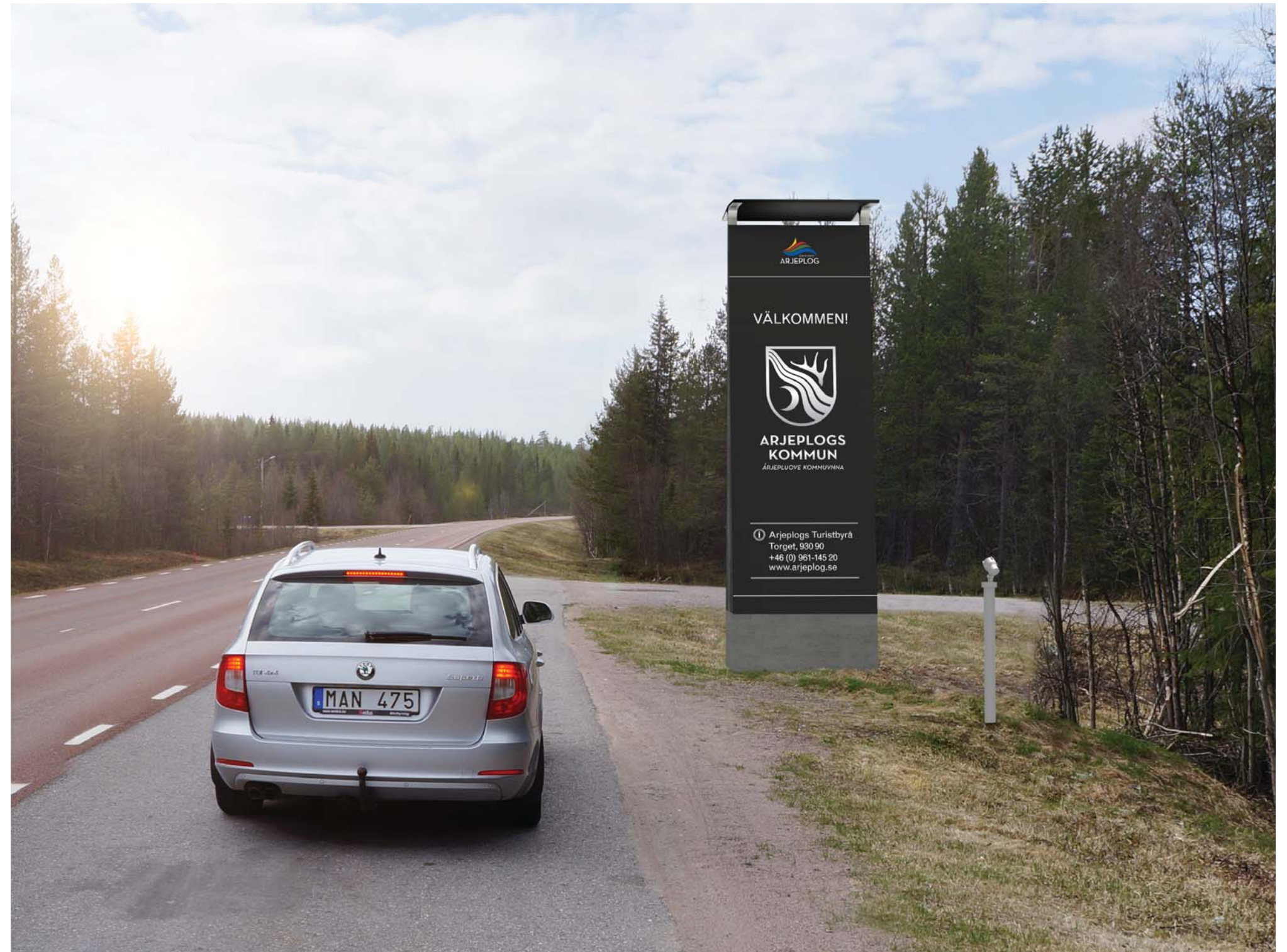
X - Anslagstavla

1 - Sidfot
Linje

X

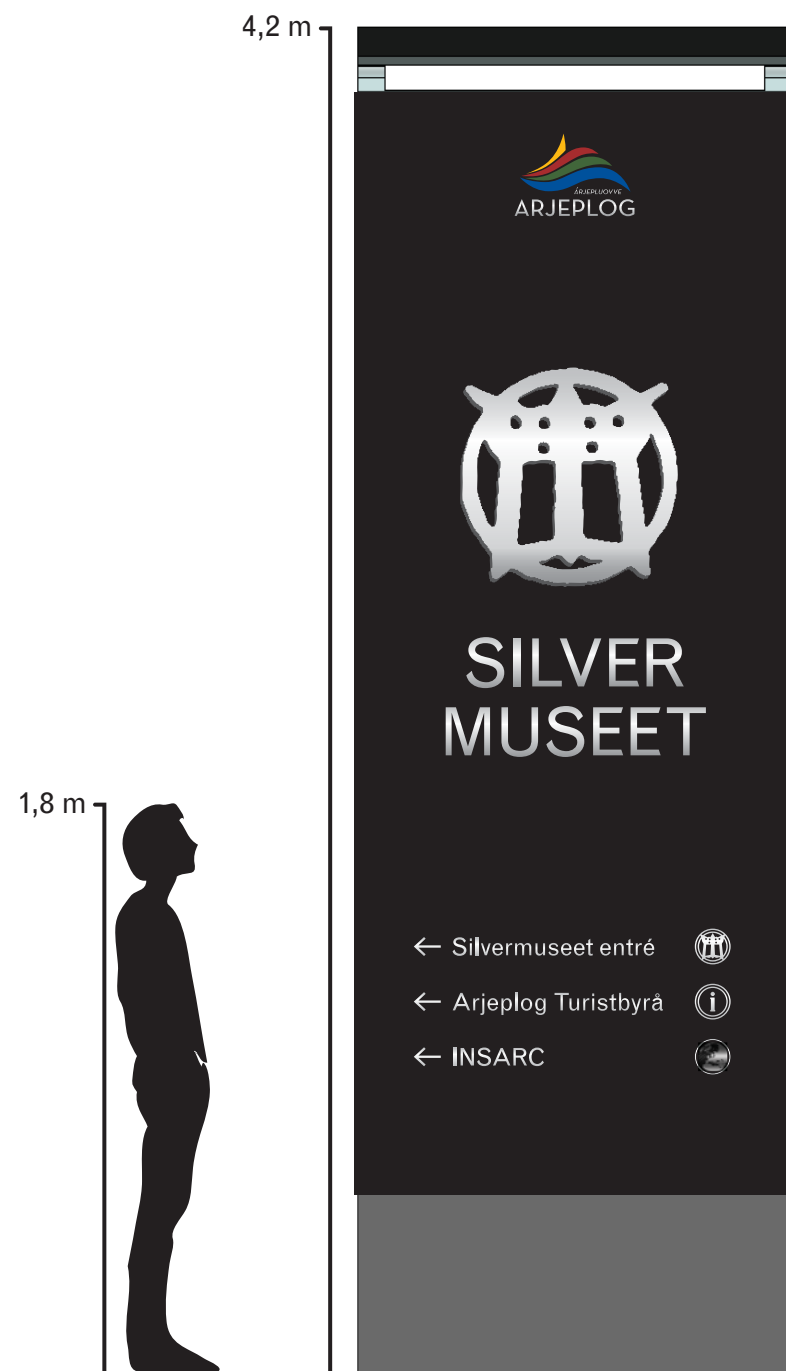
Exempel i miljö
Välkomstskylt

Exempel i miljö
Välkomstskylt

Exempel i miljö
Platsskyltar

Exempel i miljö
Hänvisningsskylt - Stolpskyltar

Exempel i miljö
Hänvisningsskylt - Stolpskyltar

Exempel i miljö Informationsskylt

Exempel i miljö Informationsskylt

Exempel i miljö Informationsskylt

Syfte - Skyltning, kommersiell

Riktlinjerna skall vara vägledande för kommunen när det gäller bedömning av bygglov, upplåtelse av mark och yttrande till polisen för nyttjande av offentlig plats.

Riktlinjerna skall också vara vägledande för butiks-/fastighets- och skyltägare, skyltdesigners/tillverkare och beaktas med fördel redan i ett tidigt skede av byggprocessen.

Syftet med skyltar är att ge upplysning om en verksamhet, affär eller liknande. Skylten skall vara synlig och lätt att uppfatta – samtidigt skall den inte vara dominerande utan smälta in i miljön som en självklar och naturlig del av denna.

Att hitta en balans mellan gaturum, byggnadens fasad och skyltens utformning är inte alltid den lättaste uppgiften. En bra verksamhetsfasad skall både sälja och vara vacker.

En bra skyltlösning är viktig för både verksamheten, huset och omgivande miljö. Överdriven skyltning ger lätt en upptrappning av skyltstorlekar, de enskilda verksamheterna försvinner i mängden och ett oroligt och skräpigt intryck förlorar i attraktivitet och status.

Generella riktlinjer

Väl utformade skyltar berikar miljön och hjälper oss att hitta.

- Fasadskylt skall:
 - vara måttfull i storlek och färg
 - ha fast sken om den skall vara belyst, belysningen får inte påverka närliggande bostadsfönster.
 - placeras i direkt anslutning till verksamheten som skylten avser och anpassas till byggnadens arkitektur
 - placeras så att den tillsammans med eventuellt ytterligare skyltar på samma fasad ger en god balans för hela fasaden och där skylten upplevs som en del av fasaden
 - inte placeras på tak eller ovan takfoten
 - placeras i direkt anslutning till entrén, gärna ovanför dörren eller ovanför ett skyltfönster.
- Låds skyltar bör undvikas, särskilt i centrum.
- Byggs skyltar bör placeras inom byggområdet.
- "Trottoarpratare" eller liknande anordningar måste placeras intill fastigheten och får inte sticka ut mer än 60 cm, och tillåts bara i måttlig omfattning. (då möbleringszon finns skall denna användas). De får bara vara uppställda dagtid och ska plockas in när affären eller restaurangen stänger. Felaktigt placerade orsakar de problem för synskadade och andra funktionshindrade.
- Fristående skyltar bör medges endast i direkt anslutning till verksamheten om lämplig plats på fasad inte finns.
- Vägvisnings- och hänvisningsskyltar tillåts endast i form av vägmärkesskyltning enligt Trafikverkets handbok om vägvisning eller som gemensamma infarts- och orienteringsskyltar för industri- och handelsområden.
- Stor restriktivitet gäller för affischpelare och stortavlor/ affischtavlor.
- Banderoller och vepor tillåts endast en begränsad tid eftersom dessa skyltar till sin art är just tillfälliga.
- Vid nybyggnad skall skyltplaceringar inarbetas i fasaderna. Det är lämpligt att redan från början ange VAR skyltar skall få placeras.

Olika typer av skyltar

Friliggande bokstäver

Kommunens riktlinjer förespråkar framförallt skyltar med friliggande bokstäver, eftersom de inte förvanskar byggnadens och omgivningens karaktär. De ger ett lätt och elegant intryck eftersom de visar fasaden bakom. Bokstäverna kan också vara målade direkt på fasad eller bestå av neonrör.

Uthängande skyltar

Dessa skyltar syns mycket väl och kan med enkla medel ges en tilltalande utformning. Skyltarna ska sitta i rätt vinkel mot fasaden och vara dubbelsidiga.

Viktigt att tänka på är minsta mått mellan gång/cykelbana och underkant av skylten (min 2,3/2,5 m).

Naturlig placering för denna typ är ovan entréer och vid fasadhörn. En mörk bakgrund ger ofta ett väl anpassat intryck

Uthängande skyltar exempel

Olika typer av skyltar

Evenemangsskyltning, flaggor och banderoller

Skyltar av denna art tillåts endast vid tillfälliga arrangemang. Bygglov ges endast med lov för tillfällig åtgärd avseende en begränsad tid eftersom dessa skyltar till sin art är just tillfälliga.

Skyltningen bör dock utformas med viss kvalitet för att inte förfula stadsbilden.

Planskyltar, skyltlådor

Dessa typer av skyltar bör undvikas eftersom de oftast förvanskar byggnadens arkitektur. Typen av skylt tillhör enklare byggnader, t.ex. industrimiljöer.

Skyltlådor kan vara svårlästa med en genomlyst bakgrund i ljus färg, en mörkare bakgrund rekommenderas.

Skyltlådor exempel

Olika typer av skyltar

Symbolskyltar

Välkända symboler kräver ingen aktiv läsning och fungerar självständigt utan text.

Samordnade skyltar

Samordnade skyltar förekommer där flera lokaler/butiker ryms i en byggnad. En tidig dialog mellan fastighetsägaren, affärsinnehavare och kommun underlättar att olika intressen förenas. För skyltning längs väg 95 rekommenderas samordnad skyltning på de befintliga skyltpelarna.

Symbolskyltar exempel

Samordnade skyltar exempel

Vilka tillstånd erfordras?

Reklamskyltar med tillfälliga budskap

Bygglov krävs och skyltarna bör - i de fall bygglov kan medges - koncentreras till ett begränsat område på fasaden.

Fristående skyltar (stolpskyltar)

Bör medges endast i direkt anslutning till verksamheten om lämplig plats på fasad inte finns. All hänvisning till annan plats/väghänvisning skall samordnas mellan intressenterna för att undvika utspridd skyltning i samhället. (se nedan) Stor restriktivitet gäller för affischpelare och stortavlor/ affischtavlor.

Hänvisningsskyltar

Kommersiella hänvisningsskyltar i en tät bebyggelse kan lätt skapa ett förvirrat och kaotiskt intryck istället för att ge orientering. Vägvisnings- och hänvisningsskyltar tillåts endast i form av vägskyltning enligt Trafikverkets handbok om vägvisning eller som gemensamma infarts- och orienteringsskyltar för industri- och handelsområden. Trafikverket tar emot ansökningar om vägvisning på det statliga vägnätet.

Byggskyltar

Byggskyltar kan tillåtas under byggtiden, en skylt av normal storlek ingår enligt praxis i bygglovet om den placeras inom byggområdet. Skyltar utöver detta och om skylt kan påverka trafiksäkerheten erfordrar bygglov.

Belysning

Belysning kan ordnas som bakifrån belysta bokstäver eller att skylten får en diskret placerad belysning.

”Trottoarpratare”

Skyltar på mark, s.k. ”trottoarpratare” eller liknande anordningar får inte hindra framkomligheten och utgöra annan fara för synskadade och rörelsehindrade. De kan förekomma i måttlig skala (ex 0,5 x1 m) och antal utan att ockupera trottoar eller cykelbana. Kräver ej bygglov men polistillstånd krävs på offentlig plats.

För att inte vara ett hinder måste skylten stå intill fastigheten och den får inte sticka ut mer än 60 cm. Då möbleringszon finns, skall denna användas. Skylten får endast stå ute dagtid.

Skyltfönster

Skytning inomhus är inte bygglovspliktigt. Viktigt att tänka på är att man inte täcker för stor del av glasytan. En rekommendation är 15-20 % av fönsterarean.

Skytning

Bygglov: Inom områden med detaljplan krävs bygglov för uppsättning eller väsentlig ändring av skylt eller ljusanordning enligt Plan- och bygglagen (PBL 8 kap 3§). Utanför detaljplan erfordras inget bygglov, däremot tillstånd vanligtvis enligt väglagen.

Polistillstånd: Förutom bygglov krävs Polisens tillstånd för skyltar som placeras på offentlig plats. Polisen ska inhämta kommunens yttrande innan tillstånd ges. Om kommunen avstyrker ansökan får tillstånd inte meddelas. (Ordningslagen 3 kap.)

Länsstyrelsens tillstånd: Utanför område med detaljplan och inom ett avstånd av 50 meter från vägområde för allmän väg krävs länsstyrelsens tillstånd för uppsättning skyltar och liknande anordningar (46§ Väglagen)

Trafikverkets tillstånd: Inom vägområde och utanför område med detaljplan (43§ Väglagen)

Markägare eller fastighetsägarens tillstånd: Avtal/överenskommelse med markägaren om nyttjande av marken eller byggnadsägarens tillstånd erfordras.

Affischering

Bygglov: Affischtavlor, banderoller, vepor m.m. likställs med skyltar. Se ovan. Affischer på affischtavlor el. liknade kräver inte bygglov.

Polistillstånd: Affischer, annonser och liknande anslag får inte utan polisens tillstånd sättas upp på väggar, staket eller liknande som vetter mot offentlig plats. (lokal ordningsföreskrift 10§)

Tillstånd behövs dock inte för att sätta upp anslag på tavlor, pelare eller liknande som är avsedda för detta ändamål. Inte heller krävs tillstånd för näringsidkare att annonsera om sådant som rör sin verksamhet på byggnaden där verksamheten bedrivs.

Vägmärken

Hänvisningsskyltar, som sorterar under begreppet ”vägmärken”, och som sätts upp av väghållaren faller utanför denna skrift.

Vem är ansvarig för skyltningen?

Fastighetsägaren är alltid ansvarig för vad som händer på fastigheten. Även om någon annan sätter upp skylten.

Hur går jag tillväga?

Bygglov

Bygglov söks hos Miljö-, bygg- och räddningsnämnden som prövar anpassningen i stadsbilden och den estetiska utformningen. Ärendet remitteras till tekniska kontoret, som prövar lämpligheten utifrån i princip samma kriterier som för markupplåtelse nedan. Följande handlingar behövs för prövningen:

- Ifylld och undertecknad ansökningsblankett
- Skalenlig ritning som visar dels skyltens placering (situationssplan)
- Beskrivning av dels dess utformning vad avser typ av skylt, material, färger, storlek samt eventuell skyltbelysning. Utformningen kan också presenteras som ett fotomontage.

Polistillstånd/markupplåtelse

Skyltar och skyltanordningar är tillståndspliktiga enligt ordningslagen när de står på offentlig plats.

Enligt den lokala ordningsstadgan krävs tillstånd även för skyltar på och ovan fastighet och byggnaden är dessa riktade mot offentlig plats.

Markupplåtelsen söks hos polismyndigheten som remitterar ärendet till kommunen. Där prövas lämpligheten och bedöms villkoren vad avser skötseln av den offentliga platsen, markanvändning, stadsbild, miljö och trafik. Kommunens medgivande är en förutsättning för tillstånd.

Polismyndigheten behöver följande handlingar i ett exemplar för prövning av markupplåtelse:

- Ifylld och undertecknad ansökningsblankett med uppgift om både ansvarig anordnare (fysisk person) och sökande (juridisk eller fysisk person), syftet med skylten eller anordningen, vilken verksamhet den gör reklam för eller lämnar information om, samt tiden för vilken markupplåtelsen önskas gälla.
- Skalenlig ritning som visar dels skyltens placering (situationssplan)
- Beskrivning av dels dess utformning vad avser typ av skylt, material, färger, storlek samt eventuell skyltbelysning. Utformningen kan också presenteras som ett fotomontage.

**ARJEPLOGS
KOMMUN**
ÁRJEPLUOVE KOMMUVNNA

Koncept och idéer

November 2014 - LundbergDesign & MAF Arkitektkontor

INNEHÅLL

95	Rondell Silvervägen
97	Skärm Silvervägen
98	Rondell Strömvägen
99	Gaturummet - Woonerf
100	Car Testing Experience Center
101	Hamnen
102	Kunskap och kultur
103	Fjällfyren

Rondell Silvervägen

Längs Silvervägen möts man av entrén och fångas av de vackra installationerna längs vägen in mot centrum.

Tillsammans med den nya rondellen med sin rondellsymbol bidrar detta till lägre hastighet. Rondellen ger tid till vägval.

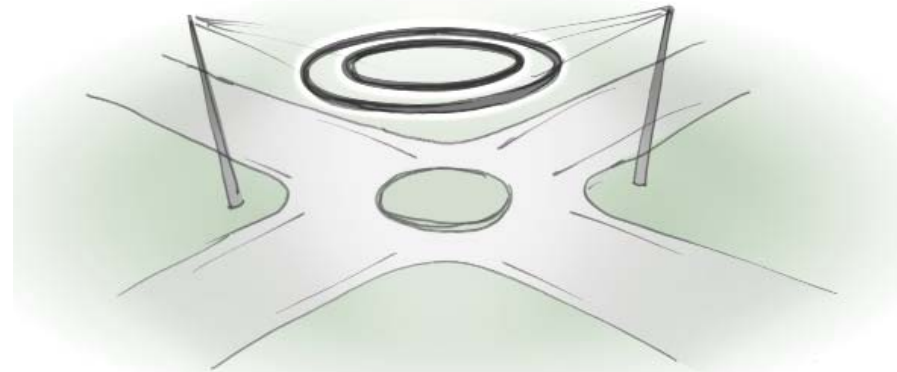

Foto: Arjeplogs kommun

Rondell Silvervägen

Bilden visar hur rondellutsmyckningen ser ut kvällstid med belysning.

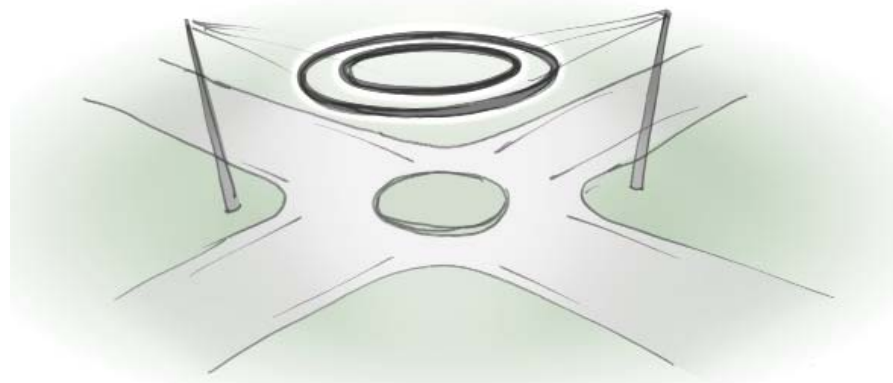
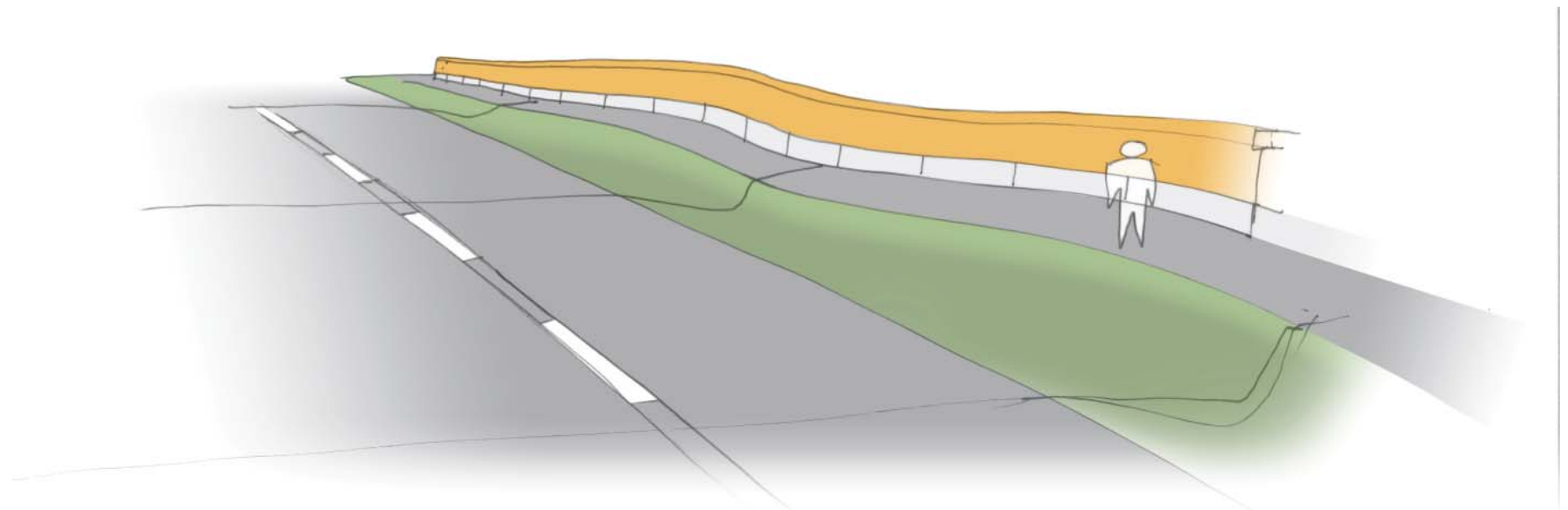
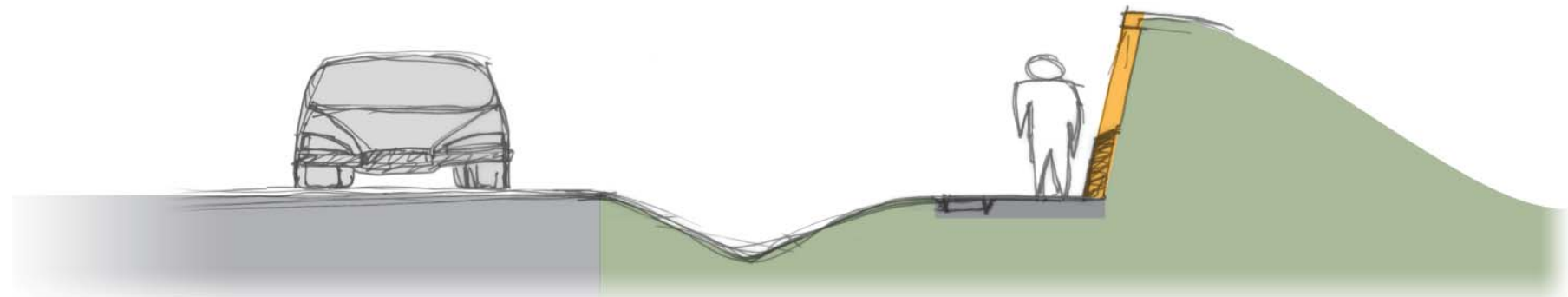

Foto: Arjeplogs kommun

Skärm Silvervägen

Tanken är att göra en avdelande skärm mellan väg och hus som är vacker att se på och visar bilder från Arjeplog. Skärmens bilder ger en introduktion och skapar nyfikenhet på vad orten har att erbjuda.

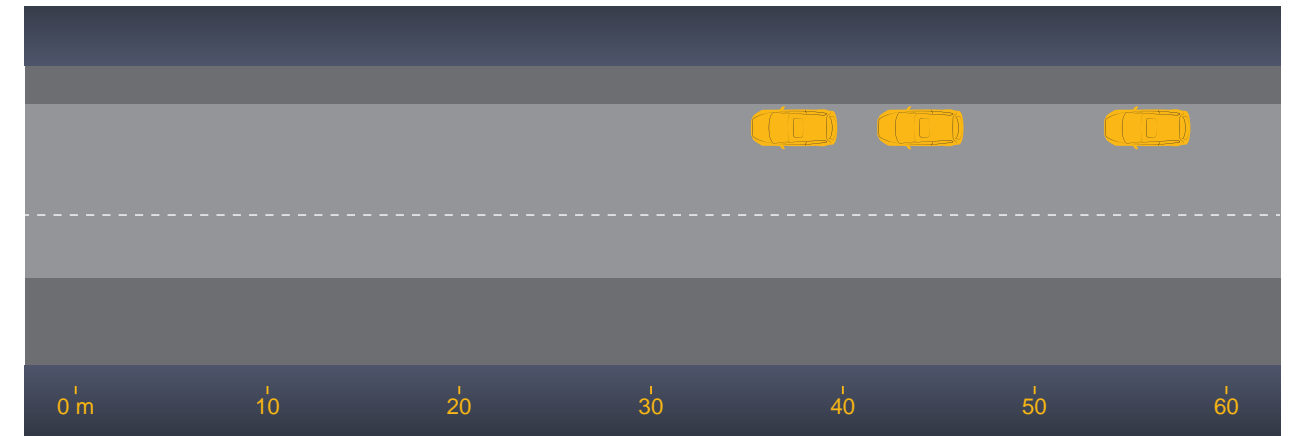
Rondell Strömvägen

Här föreslås en cirkulationsplats för att sänka hastigheten och på så sätt ge tid till vägval.

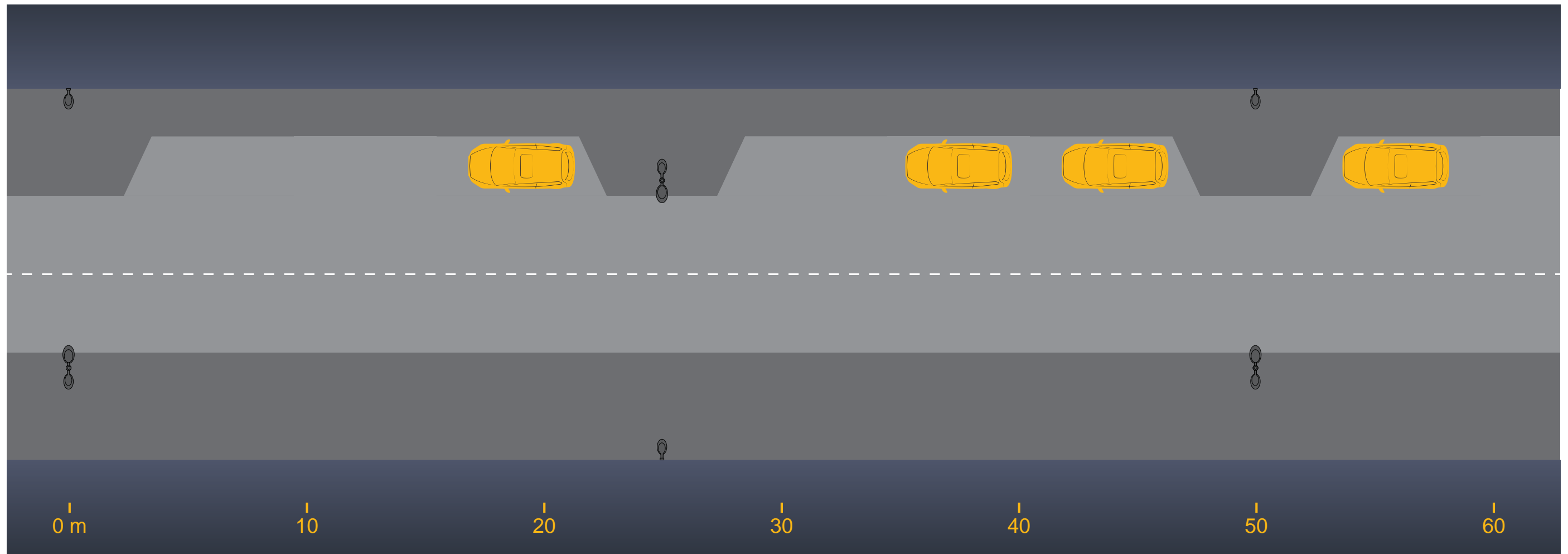

Gaturummet -Woonerf

Arjeplogs centrala gator har fått ett helt nytt utseende med ny markbeläggning, sidoförskjutningar och gatubelysning. Föregångaren är den Holländska Woonerf som är en typ av gångfartsområde (tidigare gårdsgata). Gående och cyklister har företräde, men man kan fortfarande köra och parkera längs gatorna om man vill.

Exempel utan woonerf

Exempel med woonerf

Car Testing Experience Center

Från torget kan man ana det nya bilttestcentret Car Testing Experience Center. De bilmärken som testas i Arjeplog presenteras här på olika sätt.

"Det måste vi besöka! Jag vill prova bilttestsimulatorn och se alla nya bilprylar!"

Hamnen

Hela hamnsidan har fått ett nytt utseende, inte bara tack vare biltestcentret. Här har även bostäder byggts i ett hamnnära läge och hamnstråket har förlängts och kopplats samman med övriga centrumstråk. Från hamnen kan man ta en tur med någon av segelbåtarna som finns att hyra.

"Den fjällnära skärgården är unik!"

Foto: Kängsö båthamn, Bottenviken.se

Foto: Kängsö båthamn, Bottenviken.se

Kunskap och kultur

Strömvägen har en tydlig koppling till centrumstråken i och med den nya armatursättningen. Kunskaps- och kulturområdet får på så sätt en starkare gemenskap med Arjeplogs centrum. Asfaltytan framför Hornavanskolan har brutits upp i mindre fraktioner för att skapa rums känsla. Korsningen Strömvägen/ Slagnäsvägen har nu en rondell med symbolvärde.

Foto: Rene Schwietzke, "Parking Lot", www.flickr.com

Foto: Save the rain, Townsend Street Parking Lot. www.savetherain.us

Fjällfyren

Vid korsningen mellan Silvervägen och vägen upp mot Galtispuoda väcker en symbol intresset hos passerande. Anläggningen uppe på Galtispuoda, Fjällfyren, erbjuder en fantastisk utsikt både sommar och vinter. Kommunen presenteras här i korthet, till exempel med olika utställningar.

"Dit måste vi åka och titta på utsikten!"

Foto: Marionzetta "Vinga Lighthouse Gothenburg", www.flickr.com

ARJEPLOGS
KOMMUN

ARJEPLOGE KOMMUNNA

Gestaltningprogram

November 2014 - LundbergDesign & MAF Arkitektkontor